

3

במה עבד לקרקע אסור. והיכי משכחת מחובר לקרקע בניהו של עובד כוכבים. הלא
 ודאי בעלגו לנזק מחובר קאמר. וכן שמעתי שזקינו של אבא מורי בנו לו בית
 בקבלנות וקפחו האומני האבנים (ה) בעמה ולא רצה לשקטן בצנין. וכן מוכח
 במעיד קטן (דף יב.) דלאמר מקבלי קבלת בחוך החמוס אסור. והו"ל לחמוס מותר.
 והמרו עליו על ר"מ ו"ל כצננה חס ביתו לא סמך על הוראתו ונהג כדן דאסור:

בד (דף כב ע"א) הגדה הוראה

היינו רבני אחר שהם אחר מה היה ישיבה
 ארץ אחר נפתח עם הבודד כוכבים
 להנה שבת וישירם כנגד (ה) כשם
 וכוונת של ע"ל 'וצננה חס' (ה)
 (ג) אסור (אסור) דהרפסותיה קעבד ויאמרם
 אין תקנה אם לא שומעו לטוב
 כוכבים לו שניה לו כעלמא ולא
 נפלה כון שוקף הדמים על הבודד
 כוכבים נפלה ויחזר השבד כוכבים
 א' ומתעב ישראל ואסרי יהודים אלא
 רק שלא יאמר לו השבד כוכבים
 מעכשיו דקדילי כרנא לתמר תכלין
 ולהפיל הוא גובה. תלמידי רבי:

שהעובד כוכבים עושה בשבת. אבל בתנור לא שייך הלא ישראל מתעלה
 ממלאכה העובד כוכבים בשבת. הלכך יכולין לחלוק התנור יהא שלך בשבת ושלי בחול.

ולא הוזה לו ר"מ ו"ל ואמר דאין חלוק בין

תנור לשדה. [ב] שהרי התנור הוא של

שניה בכל יום בשבתות כיון שלא התנו

מתחילה - והיו כאלו מעמיד פועל

במקומו שיעשה מלאכה בשבת והוא

שיעשה במקומו למחר. והיה איתא

במוספתא עובד כוכבים וגר שירשו מרחק

מאדניהם לא יאמר לו הגר עול אהה בשבת

וכו'. ופירש ר"מ ו"ל דה"ה ריחים של מים.

תנור שלקמו ישראל במשכון נראה שאין

לרץ להחנות כלום כיון שהוא בריכות

העובד כוכבים וסדר התנור היה רק

לישראל בריכות שלו ואין לישראל חלק בנזף

התנור:

76

בה ויהי עובד תנור לעובד כוכבים

מכאן תבין דאין תנור כוכבים

שיש ממספקין אין עבדי ביה אינטי

הרפסותיה כשדה ושרי. או כמרחק דמי

ואסרי. והוא הכריע לאסור דדוקא בשדה

כוכבים מיור רבא ליה לאי דלטה דשמואל ואסרי דהנחה כוונתו ורבי אבא הוה כמסתא היח

דלטה דשמואל ובשם מיה דשבר הלכה כדשמואל. תלמידי רבי:

הגהות ה"ב"א: דכשרות ליכא איסור וכו' אם לא שיכנסו לעובד כוכבים: ז חלק בשל שבת וכו' העובד כוכבים אינו שלוח: ח מותר לישראל ליהנות: י דשמואל. ג"ב גרמא פי ארבע מיתות
 דף סג וטביאו הרי"ף בסוף פ"ק: י קיימין חתם הוא דאמרין אריותיה: י אלא משכירו לאחד וכו' בהלכה שאין מלאכה בו היה משכירה ליתים אסור: כ לעלמא. ואחרו ריא
 אביו היה תלמידו של ר' יוחנן מ"מ וכו' הכי כיון שיש מחלוקת בבסכת פרה ומחלוקת:

הגהות ה"ג"א: א' בתניה ר"ה תשם בו וישמר. צ"ל וישמכם (וכן הוא בדפוס וינטיא) פי' שיעשה אבותיו (ועמ' רבנו באותו פי' רמ"ו ס"ק יח):

פ"פ"וא הריפתא: [ב] שדרי התנור הוא י"ל שנייה. ומלא עובד כוכבים עושה מלאכה בשל ישראל:
 [ג] ה"ג היתר בבבלי. וכן הלשון עטור א"ח פי' רמ"ג: [ד] הלכך בותר בהבדלה.
 עי' במסכת שבת פי' שזאל ברייתא שכתבו שם רבינו השוכר את הפועל לשמור בו:

ק"ב"ב פסקי הרא"ש: כד ישראל עובד כוכבים שיש ליהן שדה ומרחק או תנור בשותפות לא יאמר לעובד
 כוכבים עול אהה בשבת ואי' בשבת ושם התנו נחילה מותר ואם לא התנו כלל אלא
 כשזאל למשטן אמרו שיטול ישראל יוס ראשון כנגד השבת אסור: [א] וכתמו שלא דברו
 כלל יס אוכרים וא"ל הרא"ש ו"ל תמיד: והלוקח תנור מן העובד כוכבים במשכון
 [א] וטול ממנו בריכות אין לרץ להחנות: כה מותר להשכיר תנור וריחים לשנה או
 לחודש לא"ל הרא"ש ו"ל ורמז"ם אוכר בתנור וממיר בריחים. ישראל עובד כוכבים

שיש להם שדה בשותפות מותר לומר לעובד כוכבים לומר אהה
 פרק ב א מותר האידנה להעמיד כהמה בין עובד כוכבים: [ב] אלו ישראל עובדים [ג] אלו ישראל עובדים ואלהם כהן או פניה בשבת אפילו לא ע"י
 נפשות כיון שהיתה בריכות העובד כוכבים אסורה אבל ע"י ממון או שמיחה ואינה מקורה חמה ידו [ד] מותרת לכתב:

שדה צופים

דף כב ע"א כותי לא ציית דאמר אבא גמיראט טפי מזך. הרא"ש כלי ק"ת פ"ג: וכן ישראל ועובד כוכבים שקבלו שדה בשותפות. הרא"ש נכסות פ"א סי' א': דף כג ע"א לא תמיהד אשה עמה
 מפני שחשוברין על עריות. הרא"ש נכסות פ"ג סי' כ"ט:

קובין מפרשים

השורשים ח"ו ישראל משכנתו מיהו במעשיו למפרע גובה כפר בתמן ואין להאריך [א] [א] [ב] [ג]
 (ז) ציל אימור [א] [א] [א] (ז) אם יהי' הישראל פקח ישכור את הכותי כו' ואסור ליהנות בו. (פי'
 מברא"ה סי' רמ"ד שהאריך במבואר וכו' הביא) (אין ציין ה) אסור רשיותות קעבדי. ג"כ
 יעין בב"י או"ח סימן רמ"ה ר"ה כתב בהנהגות אשכנזי שטניה כאן [ב] (פי' האומני). (ז) ציל
 שהן [א] [א] [א]

הרשי לארסי קיימין הוא דלאמר הרפסותי קעבד. אבל תנור אין עומד להרפסות
 ודניו כמרחק. ואפי' השכירו לשנה אסור. וברחיס נהגו היחד (ה) (שאיין) עומדין
 להרפסותא. ורז התי' כתב כיון שהשכיר שנים רבות ומפרסם הדבר מותר. וכן
 נהגו [ג] היתר בצבל. ולפי זה נחזיר ומפרסם הדבר בכל גבולנו שמי שיש לו
 מרחק או מעור אין שוכר לו פועלים לעשות בו מלאכה צה ומוקח לו הריחו של
 הרחילה ואפסיה * אלא שוכרן לאחד לשנה וליחדים [א] הלכך מותר בצנענה ואין
 מלאכה העובד כוכבים נקראת על שם הישראל. אבל אם היה משכירה ליום אסור
 ליקח שטר בשבת ויום טוב: רב גביהה מבי כחיל אמר הנהו שחילי דערלה הוה
 דעובד כוכבים אבל שני ערלה וישראל הכל שני דהיתר. ואפילו לא התנו משיקרא
 יכול הישראל לומר עול אהה שני ערלה ואני שני היתר. דלמאן דאסור של שלוחות ליכא
 דגם הישראל מותר בעבודת שני הערלה. ואי משום אכילה דישארל אכול כנגדו
 ומלאה נהנה מפירות שני ערלה שנתן הישראל חלקו צהם לעובד כוכבים כדי שיתן
 לו כנגדו בשני יחיה. כיון שהישראל אינו עובד הגפן בשני ערלה אין לו לישראל
 כלום בפירות כ"ל לעובד כוכבים שכן מנהג השחילים בשנה שהוא עובד אכול
 הפירות בשכר מעלו ואין לשותפו חלק בפירות. איכשהו לכו סתמא מיל'. חא שמה
 חס התנו מתחילה מותר הא סתמא אסור. אימא סיפא חס כזא לחשטן אסור הא
 סתמא מותר. אלא מהא ליכא למשמע מיניה. כיון דלא איפשתא ספיקא דרבנן
 היא ואולני צה לקולא:

הדרן ע"ך לפני אידיהן

פרק שני

א אין מעמידין בניהו בפוגדקאוח של עובדי כוכבים מפני שחשוברין על הרביעה
 לא תמייד אשה עמהן מפני שחשוברין על העריות. ולא תמייד אדם
 עמהן מפני שחשוברין על שפיות דמים. ומה שהנהגו האידנה להעמיד בניהו
 אכלס ולמכור בניהו לרועה שלהם. היה אומר רבינו חס משום דספרא לן כרבי
 פדה דמוקי ומתמין דמיש לרביעה כרבי אליעזר והלכתא כרבנן דלא חיישי
 לרביעה. ואע"ג דרבינא פליג ארבי פדה הלכתא כרבי פדה. ואע"ג דרבינא בתראה
 ורבי פדה מאמרתי קמחי כדאיהא פ"ק דברכות (דף י"א) וכן אורי ליה ר'
 אלוור לר' פדה בריה ואמר פ"ק דמה (דף ה.) א"ל רבי אדא לרבי פדה חוי
 דמיך ומאבך שריתו קפשא לעלמא. מ"מ [ע] מדקבע רב אשי לרבינו לנכוף
 שמע מינה שהם עיקר. [א] ועוד דבשל סופרים הלך אחר המקיל. ואע"ג דמוקי
 קחס דמתמטין דהכא כרבי אליעזר ליה הלכתא הכי. ומחלוקת ואח"כ קחס לא
 הוי כיון דחוי במדי מסכתו:

ב גבוי' אין מעמידין בניהו וכו' (דף כב ע"ב) ורמיננו לוקמין מהן בניהו
 לקרין ואינו חושש לא משום רובע ולא משום רבנע. (דף כג ע"א) אמר
 רבינא לא קשיא הא לכתחילה והא בדיעבד. פירוש לכתחילה אין מעמידין בניהו
 אלן דחיישין שמא ירענה. אבל בניהו שעמדה בניהו לא חיישין שמא רענה.
 ומנה תימלה דשני בין לכתחילה ליעבד. דהון לא תמייד אשה עמהן מפני
 שחשוברין על העריות. ורמיננו האשה שמתבשה כדי עובדי כוכבים על ידי ממון

הגהות ה"ב"א: דכשרות ליכא איסור וכו' אם לא שיכנסו לעובד כוכבים: ז חלק בשל שבת וכו' העובד כוכבים אינו שלוח: ח מותר לישראל ליהנות: י דשמואל. ג"ב גרמא פי ארבע מיתות
 דף סג וטביאו הרי"ף בסוף פ"ק: י קיימין חתם הוא דאמרין אריותיה: י אלא משכירו לאחד וכו' בהלכה שאין מלאכה בו היה משכירה ליתים אסור: כ לעלמא. ואחרו ריא
 אביו היה תלמידו של ר' יוחנן מ"מ וכו' הכי כיון שיש מחלוקת בבסכת פרה ומחלוקת:

הגהות ה"ג"א: א' בתניה ר"ה תשם בו וישמר. צ"ל וישמכם (וכן הוא בדפוס וינטיא) פי' שיעשה אבותיו (ועמ' רבנו באותו פי' רמ"ו ס"ק יח):

פ"פ"וא הריפתא: [ב] שדרי התנור הוא י"ל שנייה. ומלא עובד כוכבים עושה מלאכה בשל ישראל:
 [ג] ה"ג היתר בבבלי. וכן הלשון עטור א"ח פי' רמ"ג: [ד] הלכך בותר בהבדלה.
 עי' במסכת שבת פי' שזאל ברייתא שכתבו שם רבינו השוכר את הפועל לשמור בו:

ק"ב"ב פסקי הרא"ש: כד ישראל עובד כוכבים שיש ליהן שדה ומרחק או תנור בשותפות לא יאמר לעובד
 כוכבים עול אהה בשבת ואי' בשבת ושם התנו נחילה מותר ואם לא התנו כלל אלא
 כשזאל למשטן אמרו שיטול ישראל יוס ראשון כנגד השבת אסור: [א] וכתמו שלא דברו
 כלל יס אוכרים וא"ל הרא"ש ו"ל תמיד: והלוקח תנור מן העובד כוכבים במשכון
 [א] וטול ממנו בריכות אין לרץ להחנות: כה מותר להשכיר תנור וריחים לשנה או
 לחודש לא"ל הרא"ש ו"ל ורמז"ם אוכר בתנור וממיר בריחים. ישראל עובד כוכבים

שיש להם שדה בשותפות מותר לומר לעובד כוכבים לומר אהה
 פרק ב א מותר האידנה להעמיד כהמה בין עובד כוכבים: [ב] אלו ישראל עובדים [ג] אלו ישראל עובדים ואלהם כהן או פניה בשבת אפילו לא ע"י
 נפשות כיון שהיתה בריכות העובד כוכבים אסורה אבל ע"י ממון או שמיחה ואינה מקורה חמה ידו [ד] מותרת לכתב:

שדה צופים

דף כב ע"א כותי לא ציית דאמר אבא גמיראט טפי מזך. הרא"ש כלי ק"ת פ"ג: וכן ישראל ועובד כוכבים שקבלו שדה בשותפות. הרא"ש נכסות פ"א סי' א': דף כג ע"א לא תמיהד אשה עמה
 מפני שחשוברין על עריות. הרא"ש נכסות פ"ג סי' כ"ט:

קובין מפרשים

השורשים ח"ו ישראל משכנתו מיהו במעשיו למפרע גובה כפר בתמן ואין להאריך [א] [א] [ב] [ג]
 (ז) ציל אימור [א] [א] [א] (ז) אם יהי' הישראל פקח ישכור את הכותי כו' ואסור ליהנות בו. (פי'
 מברא"ה סי' רמ"ד שהאריך במבואר וכו' הביא) (אין ציין ה) אסור רשיותות קעבדי. ג"כ
 יעין בב"י או"ח סימן רמ"ה ר"ה כתב בהנהגות אשכנזי שטניה כאן [ב] (פי' האומני). (ז) ציל
 שהן [א] [א] [א]

נודע ביהודה

שאלות ותשובות

בארבעה חלקי שלחן ערוך

מאת רבינו יחזקאל סג"ל לנדא זצוק"ל

וגלוח אליו בסוף חלק אבן העזר תנינא ספר

שיבת ציון

מבנו הגאון הגדול ר' שמואל זצוק"ל

אשר חלק גדול מתשובותיו מוסבים על דברי הגודע ביהודה

בעריכה מחודשת

עם ליקוט מכל ספרי **חזון איש** מסודרים בשולי הגליון

ועוד מעלות רבות ונכבדות

כמבואר בשער השני

גם הוספנו בסוף חלק אבן העזר קמא קונטרס

חוקי האישות

להגאון המחבר זצוק"ל

שמרם נדפס בספרי נודע ביהודה

עיה"ק ירושלים תוב"ב

שנת תשנ"ח לפ"ק

הא כל זמן שלא נחקן הרי הוא פסול. ועוד דגם ספרים אלו מה שאינן ראויים לחקן היינו מרוב הטרחה אבל בודאי אם ירצו להוציא הוצאות רבות הכל יוכל להתקן אלא שהתא הוצאה ימירה על השבחה ויכולו בהוצאה כזו לכתוב מחדש ולכן אינם מחקנים. וא"כ כשם שמחזירין בשבחה ספר שנמצא בו פסול לארון כן אין איסור להניח ספרים הללו בצרון הקודש. ואכתי יש לדחות דספר שנמצא בו פסול אכתי כשרים שאר חומשי תורה שבאותו ספר עצמו וכשר לקרות בהם כמצואר צא"ח סי' קמ"ג ס"ד בהג"ה. ועוד דספר שנמצא בו טעות דבר הרגיל הוא וי"ל לב צ"ד מחנה עליהם. מ"מ נ"ל להקל. ויש לי סמך מדברי רש"י במסכת שבת דף קט"ו ע"ב בד"ה פ"ה אוחיות. וכחצ רש"י זה שיעור לספר תורה שנמחק או בלה להיות בקדושתו, ומדכחצ לשון בקדושתו משמע קדושתו ממש. מכל זה נלע"ד שאין איסור. וכל זה אני אומר שמנ"ד קדושת הארון אינו איסור. אבל אכתי אסור בלא"ה שמה יבואו לידי מכשול לקרות מחוכו. והרי מצואר צו"ד סי' רע"ט שספר תורה שאינו מוגה אסור להשהותו יותר משלשים יום אלא יתקן או יגנו. ולרוב הטרדה אקלר. דברי הד"ש.

סימן י

נוסח אתה הוא שהקטירו

תשובה להרב רבי מנחם נאווארי.

אשר שאל מה נשתנה קדר פיתוס הקטורת שאו' אמה הוא ה' או"א מה שלא מנינו בשאר הקרבנות צפ' התמיד וכו'. הנה הנוסח בטור או"ח סי' קל"ב לא נזכר אמה הוא ה' או"א רק אמה הוא שהקטירו כו'. ואם גם על זה הוא שואל למה צפ' התמיד ושאר קרבנות אין אומרים אמה הוא שהקריבו. הנה הטעם פשוט לפי שאמרו קודם לכן אין כאלהינו כי אמה הוא אלהינו כו' עד אמה הוא מושיענו. ולכן צמה למסיים פתח אמה הוא שהקטירו כו' וזה פשוט. ומה שנהגו לומר חרוזים הללו קודם לכן היינו לפי שמעשרת ולכן אומרים אין כאלהינו שלא נאמר כחי ועולם ידי עשה החיל רק הכל מה' ניתן לנו ולו נאה לצרף על העושר. ועי' באבודרה"ס.

סימן יא

להנשא בכסא בשבת

שאלה רוחב לבבו כפתחו של אולם. כל דז ממנו לא נעלם. כבודו מלא עולם. ה"ה אדמו"ו אב"ד ור"מ ג"י ע"ה פ"ה כ"ש מו"ה יחזקאל סג"ל ג"י.

כשהייתי בעיר דרעזין ראיתי שנהגין להקל וללכת בשבחה צכסא הנקרא פלטשעזא ושטוענין אוחו נכרים צין ידיהם. ושאלתי לחכמים דשם אמאי לא מיחו כי הוא עובדא דחול והשיבו שכמה רבנים שראו ולא פלו פה ולא מיחו. וגם השיבו טעמים לפי דעתם שאינם מיושרים בעיני וגם הוא נגד הש"ע. ואמרתי לשאל מלת אדמו"ו הגאון אב"ד נר"ו להאיר עיני בספקתי ואני אודיע להם. ומחמת שעול הציבור מוטל על אמ"ו אמרתי אולי אין הזמן מופנה לצוא במחילתו הקודש ע"כ צאתי צכמבי השפל לצקס תורה מפיהו. וללמוד אני צריך. הכ"ד תלמידו המצקס האמת ועומד על משמרתו תמיד תהלתו צפי הק' אליעזר זוסמאן גלוגא.

תשובה אם דרעזין מוקף חומה ויש שם עירוב צאופן שאין איסור הוצאה שם צכל העיר מותר לישא צפלטשעזא אפילו למי שאין רבים צריכין לו ודלא כמג"א סי' ש"א צכ"ק כ"ו וכן מצואר צרש"ל בהדיא. וע' צב"ח סי' תקכ"ב שכ' בהדיא צשם רש"ל צשבחה אפי' רבים צ"ל חוץ לעירוב אסור משמע שחוץ העירוב אפילו צשבחה מותר. ואף דעת המג"א שלא כחצ כן היינו לחרץ דברי הטור להצילו מקושיית הצ"י. אבל דעת הרי"ף והרמב"ם שלא הציאו דין זה לענין צבחה משמע צשבחה לא שייך דין זה דאם לא ערבו אפילו צלי טעם עובדא דחול אסור וצמקוס שעירבו אפילו אין רבים צריכין לו מותר. ודברי הצ"י צפי' ש"א וצפי' תקכ"ב נלפע"ד סמרי להדדי קלח ואין כאן מקומו.

סימן יב

בנין ע"י פועלים אינם יהודים בחוה"מ

שאלה בשאלתי על דבר בנין הגג על ביתו של הקצין ר' ליב ק"פ שהוא לפ"ד נחוץ לו מאד ואם ישבתו הבעלי מלאכה כל ימי חוה"מ ישאר הבית זמן רב בלי מחסה ומסתור מזרם וממטר אח"כ בימות הגשמים כי אח"כ ילקחו כל הבעלי מלאכה לבנין המבצר ומי יודע עד כמה לא ישיג לשכור ב"מ. בכך רוצה להתיר לו לבנות בחוה"מ והוא בקיבולת.

והנה חמול נשאלתי ואסרתי צמוחלט ואח"כ כאשר הגידו לי כל אמתלאות הג"ל והצורך והדחק הגדול צבצב, רעיוני על משכני סליקו ומלאתי מקוס לכחא דהיתרא. אמנם צמנאי שיסכימו עמי שנים או שלשה מצית דיני הגדול צ"ד מו"ש ואו דרינא צהדייהו להחיר מטעמים שאצטר צע"ה.

הנה מתחלה נעיין צדין זה צשבחה ויו"ט עצמו מה דינו ומשם יצורר דין חוה"מ. הנה מקור דין זה צריש פרק מי שהפך וצטור או"ח סי' רמ"ד. והוא תלוי צאשלי

6

עירו. וז"ל דבשביעית הקילו עכ"ל המג"א. והנה ההכרח לומר הטעם שהקילו בשביעית היינו משום דאין איסורו חמיר כמו איסור שבת ויו"ט. ומעשה אני אומר דחובה"מ רוב הפוסקים הסכימו שאין איסור מלאכתו כלל מדאורייתא רק עיקרו מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא נינהו. ואפילו להני פוסקים דס"ל שמלאכתו מדאורייתא מ"מ רוב הלימודים שמביאים התנאים הוא רק ק"ו או עשה דחג המנוחות השמור רק דעת יחיד שהביא ל"ח דכל מלאכת עבודה לא תעשו וזה ודאי אסמכתא בעלמא. ולא מצינו בשום מקום שיהיה חייב מלקות על מלאכת חובה"מ. וא"כ נלע"ד שאין להחמיר צו יותר מבשביעית ואם לא חששו בשביעית למראית עין של אורחים רק לבני עירו גם בחובה"מ אין לחוש למראית עין של אורחים. וכיון דלחשש חשד של בני העיר אין חשש בקהלנו בגגים שהרי כולנו בקיבולת צונים א"כ מותר לבנות הגג בקיבולת בחובה"מ.

ועוד אני אומר שע"כ לא אסר בתשובה אשכנזים מחשש אורחים אלא כשהמלאכה היא צביתו של ישראל שדר צה או סמוך לה ממש באופן שכל הרואה יודע ומכיר שהיא מלאכת צ"צ הזה דאז איכא חשש אורחים שיצואו שמה ויראו שהיא מלאכה של ישראל ויחשדו שהוא עשוי ע"י שכירי יום. אבל אם הוא רחוק מציבתו מה צריך שיצואו אורחים ומנין ידעו ויבינו הנך אורחים שהיא מלאכת ישראל כלל רק יסברו שהוא צביתו של נכרי ומלאכת נכרי הוא. בשלמא מה דאסר בגמרא אפילו אם המלאכה היא חוץ לתחום רק שיש עיר אחרת של ישראל חוץ התחום, היינו כיון שהיער ההיא סמוכה שם חוץ התחום א"כ בני העיר ההיא בקיאים בדבר ויודעים שצבית זה ומלאכה זו של ישראל הוא ויחשדו שנעשה ע"י שכירי יום. וכן מה שאסרו בחובה"מ אפילו חוץ לתחום אין הטעם כמ"ש המג"א צפי' חקמ"ג ס"ק ג דחיישינן שיצואו שם אנשים ממקומות אחרים. זה אינו דהרי כבר כתבתי דבחוה"מ בלא"ה ליכא חשש מראית עין של אורחים רק החשש דבני עירו מקלעי הסם דבחוה"מ מותר לילך חוץ לתחום ובני העיר בקיאים במעשיו ויודעים שהיא מלאכתו ואינם יודעים שעשוי בקיבולת. אבל לאורחים ממקומות אחרים אין חשש כלל דאינהו לא ידעי כלל שהיא מלאכת ישראל ומהך טעמא אפילו בשבת ויו"ט שרי. וצוה אין לנו נריבין למה שכתב המג"א צפי' רמ"ד ס"ק ח' צמה שהחיר הש"ע אם היחה המלאכה חוץ לתחום וגם אין עיר אחרת של ישראל חוץ התחום. וכתב המג"א דליכא למיחש שיקלעו אורחים לשם דמסתמא אין דרך ישראל לשבות אלא אצל יהודים עכ"ל. והוא דוחק גדול. ולדידי בלא"ה ניחא דמה צריך שיצואו שם אורחים ממקומות אחרים אינהו לא ידעי כלל שהיא מלאכת ישראל ומדע שכן הוא דאל"כ קשה מ"ש

ברבני. שר"ח רצה להחיר ולמד ק"ו מאריסי שדה שמוחר אף שמשצית חלק הישראל בעבודתו בשבת מ"מ מותר מטעם נכרי אדעתא דנפשיה עבד ק"ו צבנין בית בקיבולת שאין שבת לישראל כלל צמה שצונה בשבת. אמנם ר"י נחלק עליו ואסר וכן הוא הסכמת גדולי הפוסקים ודחו ראיות ר"ח דלא דמי לאריקות שדה משום דשדה הוא רגילים לעולם לקבל שדה באריקות למחנה ולשליש ולרביע. אבל צבנין רגילים לשכור מדי יום ציום ואף שזה שכר בקיבולת מ"מ הרואה אינו אומר בקיבולת עבד אלא שכירי יום נינהו. ולפי זה הי' נלע"ד בקהלנו שרוב הצנינים שבונים היהודים המה בקיבולת ובפרט כיופי הגגים חקמתי ודרשתי היטב והנה לא דוקא רובם אלא כולהו בני עיר צונין בקיבולת. א"כ הרי הצית כמו שדה העשויה באריקות ומותר בקיבולת דליכא חשדא כלל. והרי זה דומה ממש למרחץ ותנור שאסר צפי' רמ"ג. ומ"מ כתב שם סעיף ב' שאפילו מרחץ ותנור אם דרך רוב אנשי אותו מקום ליתן באריקות מותר. הרי מפורש להדיא שהולכים צוה אחרי מנהג המקום. אלא שנלע"ד שעדיין אינו דומה לשדה. דבשלמא שדה דכל העולם דרכן באריקות וא"כ ליכא שום חשש אפילו אורחים דמקלעי להם. אבל צית אף שבעיר האחת דרכם בקיבולת מ"מ צמקומות אחרים וברוב העולם דרך לבנות צית בשכירי יום. וא"כ בשלמא שדה ליכא חשד כלל לא מבני עיר ולא מאורחים. אבל צית אף דליכא חשדא דבני העיר איכא חשדא דאורחים הבאים לקהלנו ויראו שבנין בשבת ויאמרו שכירי יום נינהו. והא דהחיר צפי' רמ"ג צמרחץ ותנור אם מנהג רוב אנשי מקום וכו' *) ולא חייש לאורחים שלא ידעו מנהג המקום. נלע"ד דשם מיירי שאין המרחץ עומד ברשות ישראל רק מתוך שרוחלים צו צחול יודעים צו שהוא של ישראל ויחשדוהו בשבת ששכר את הנכרי וא"כ אורחים שיצואו לא ידעו כלל שהוא של ישראל וליכא חשדא כלל מנייהו. ועי' צמג"א ס' רמ"ג סק"ד ודו"ק.

אמנם נלע"ד דלפי זה עכ"פ יש להחיר בחובה"מ שהרי כתב הב"י צפי' רמ"ד וז"ל. כתוב בתשובה אשכנזים יהודי שהוא דר ביישוב לצדו אסור לו ליתן לנכרי מעות לשכור וכו' ובשבת וציו"ט אע"ג דליכא מחא דמקרבא להסם לחוץ התחום. והא דשרי חלמודא הסם היינו דליכא מחא דמקרבא להסם לחוץ התחום אבל הכא הרי עירו מקרבא להסם וא"כ בני ציתו חשדי ליה ואורחים דמקלעי לגביה חשדי ליה עכ"ל הב"י. ועפ"י חשובה זו כתב רמ"א צהג"ה צפי' רמ"ד סעיף א' ואפילו אם דר צין אינם יהודים יש לחוש להאורחים הבאים שם או לבני ציתו שיחשדו אותו עכ"ל. וכתב המג"א צפי' רמ"ד ס' עיין פ"ג דבשביעית מ"א שכתב החו"ט בשם הירושלמי דלא חיישינן לעובדים ושצים מפני מראית עין רק לבני

(*) א"ה. ע"ע בתניא סי' ל"ח ד"ה ומה.

ממרחק ותנור אם מנהג רוב אנשי אותו העיר וכו' וכנ"ל ולא חיישין לאורחים. וזוה נדחה ג"כ מ"ש הט"ו צפי רמ"ד ס"ק ג' ע"ש לדלידי אין כאן סתירה כלל.

ואני חמה על הט"ו שהוא היה עבור שהך דפי רמ"ד סותר רק להך דס"ס רמ"ג מ"ש רמ"א צאם אין רוחלין רק אותן שבביתו כנראה מדברי הט"ו סי' רמ"ג ס"ק ג'. ולכן כתב צפי רמ"ד ס"ק ג' לדחות הך דפי רמ"ג מקמי הך דפי רמ"ד שהוא להחמיר. אבל באמת אם יש כאן סתירה א"כ הך דסימן רמ"ד סותר להך דפי רמ"ג שכתב הש"ע עלמו במרחק ותנור אם השכירו שנה אחר שנה וכו'. וזוה אם צאנו לדחות חדא מקמי חדא יש לדחות הך דסימן רמ"ד שנוכר רק בחשובה אשכנזית מקמי האי דסימן רמ"ג שהוא דברי רבינו האי והרא"ש ומנהג צנבל. אמנם לדידי הכל על נכון ואין שום סתירה.

סיומא דהך פסקא כיון שצימו של הקצין ר' ליב ק"פ עומד על המילר בין רחוב יהודים והנכרים וכל סביבותיו בתי נכרים א"כ אורחים הבאים הנה אינם יודעים שהיא מלאכה ישראל כלל. ואין רק חשדא דצני העיר ואינהו בקיאי במנהג העיר שלל הגגים נעשים בקיבולת. ולכן ע"פ היחרים הנ"ל צנירוף כלם יחד מזורף לזה שעת הדחק הגדול והנחוק של הקצין הנ"ל וכנ"ל, ואולי יש לומר ג"כ דמיקרי דבר האבד, נלע"ד שיש להחמיר בחוה"מ עכ"פ. אמנם שלא יעמוד שום יהודי ע"ג הבעלי מלאכה. ואם אי אפשר לו להניח הבנין בלתי משגיח יהודי שישגיח על הבעלי מלאכות שלא יעשו מלאכתם בלתי חזי נלע"ד שיעמיד שם יהודי עני שאין לו מה יאכל בחוה"מ ואז ג"כ זה מזורף להחמיר הבנין בחוה"מ. כל זה נלע"ד להחמיר באופן שיסכימו עמי שנים או שלשה מצ"ד הגדול. L

סימן יג

מי שגילח ערב הרגל אם מותר להתגלח בחוה"מ ע"י פועל עני שאין לו מה יאכל *

שאלה נשאלתי היום אם מותר לגלח ע"י משיחה בחוה"מ. ולפי שהיו מטעמין ביותר אלו הרגילים לגלח וקנס. והנה אסרתי לחלוטין כיון שלל הפוסקים נחלקו על ר"ת שרצה לומר שמי שגילח בערב הרגל מותר לו לגלח צרבל. והנה נתתי לצי שגברא רבה אמר מלתא אין מוסיחין ולא מוסיחין וק"ו דבר זה שרבינו הגדול ר"ת אמרו חייבין אנו למשכוני אדרב. והנה כל הפוסקים דחו דבריו דא"כ למה לא נוכר דבר זה במשנה ואלו מגלחין היה לו לחשוב גם מי שגילח בערב הרגל. ואומר אני אי משום זה לא איריא וגילוח יש בו איסור גם משום מלאכה אף בלי טעם שלא יכנס כשהוא מנוול,

(*) א"ה. ע"ע בחנינא סי' צ"ט וסי' ק'.

7 אלא שדבר זה ראוי היה להחמיר משום כבוד הרגל ואסרוהו משום שלא יכנס כשהוא מנוול. ועיין בתוס' ואלו מגלחין דף י"ד ע"א ד"ה ושאר כל אדם. ועיי. אליהו רבה סי' תקל"א ס"ק א'.

והנה כשאסרוהו משום שלא יכנס לרגל כו' ממילא נשאר בו ג"כ איסור מלאכה דהיה ראוי ע"פ דין להיות מותר. ואם גילח ערב הרגל שוב שיערו חכמים שאין בו ניוחן כ"כ להחמיר איסור מלאכה במועד שאין כל כך צורך המועד. ואף ללא שייך שלא יכנס כשהוא מנוול מ"מ אסור משום מלאכה וא"כ ממ"נ אסור. אם לא גילח ערב הרגל ואז אין ראוי לאסור משום מלאכה והיה ראוי להחמיר משום לצורך המועד שיש בו צורך גדול אלא שאז אסור משום שלא יכנס כשהוא מנוול. ואם גילח ערב הרגל ואז ליכא גזירה שלא יכנס מ"מ אסור משום מלאכה. ולכך לא חשבינן להחמיר במשננו. אבל הפרש גדול יש בין אם האיסור מנד מלאכה שאז מותר ע"י פועל שאין לו מה יאכל. ואם האיסור מנד שלא יכנס כשהוא מנוול לא מהני ע"י פועל עני. ובמשנה לא קחשיב רק מה שמותר לחלוטין ע"י כל פועל משא"כ זה מותר רק ע"י עני. וזוה אחיין שפיר דברי ר"ת ואולי גם שאר פוסקים יודו להחמיר ע"י פועל עני. ואף שגם המתגלח מסייע והוא אינו עני מ"מ מסייע כזה אין בו ממש ובמועד לא אסרו אלא דבר שיש בו טורח מלאכה ומחללה אין בקיטוע שלו טורח. והרי הנה"כ החמיר לאשה לומר בשבת לנכרי ליעול צפרנים. וכחצ בהדיא דדוקא לענין איסור הקפת הראש ריבחה התורה מסייע מדכחיב לא תקיפו לשון רבים. אבל לענין שאר איסורים מסייע כזה אין בו ממש.

זה הנלע"ד אם יסכימו רבותי צ"ד מו"ש. ואם לאו בטלה דעמי.

גם נלע"ד דאם מחירין רק ע"י פועל שאין לו מה יאכל לא שייך למגור שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול. דאע"ו יודע הוא קודם הרגל שיודמן לו פועל שאין לו מה יאכל שיסמוך על זה להשהות גילוחו עד המועד. וגם לא שייך מראית העין דא"כ איך החירו כל מלאכות ע"י פועל שאין לו מה יאכל. ואולי שאר מלאכות ליכא חשש רק בשעת מלאכה ואז רואין מי העושה שהוא עני. משא"כ גילוח כשיראו אח"כ זה הולך וקינו מגולח יסברו שנתגלח ע"י פועל שיש לו מה יאכל. ואעפ"כ דעמי להקל. כי מה שכתב הב"י בשם הגהה מיימון איסור משום דלחחר שיגלח לא יהא ניכר שגילח ערב הרגל ע"ש צ"י. אומר אני אדרבא מדברים הללו נלע"ד לחזק דברי ר"ת. שהרי עכ"פ משמע מדבריו שקודם שגילח ניכר שגילח ערב הרגל וא"כ בני עירו כבר ראוהו קודם שגילח וראו והכירו שגילח ערב הרגל ואין כאן חשש רק לארחי ופרחי שיצאו ויראו אותו שהוא מגולח מחדש

נודע ביהודה

שאלות ותשובות

בארבעה חלקי שלחן ערוך

מאת רבינו יחזקאל סג"ל לנדא זצוק"ל

ונלוח אליו בסוף חלק אבן העזר תנינא ספר

שיבת ציון

מבנו הגאון הגדול ר' שמואל זצוק"ל

אשר חלק גדול מתשובותיו מוסבים על דברי הנודע ביהודה

בעריכה מחודשת

עם ליקוט מכל ספרי **חזון איש** מסודרים בשולי הגליון

ועוד מעלות רבות ונכבדות

כמבואר בשער השני

גם הוספנו בסוף חלק אבן העזר קמא קונטרס

חוקי האישות

להגאון המחבר זצוק"ל

שטרם נדפס בספרי נודע ביהודה

עיה"ק ירושלים תוכ"ב

שנת תשנ"ח לפ"ק

9

החנות הוא צניחם שהם דרים צו רק שהחנות פחותה לרחוב ואין הנכרי צריך ללכת ולצוא דרך חדרים שלהם רק מהרחוב למוך החנות, ולפי נוסח שאלתם הממונה הנכרי הזה יושב צה לצדו אפי' צימי החול אין שום יהודי יושב עמו והרחיצו דברים צשאלתם שאלת חכם שהיא חצי המשובה, שהשיגו צחמד הקיסר יר"ה חיריות הללו למכור על יד על יד וצחנאי שיזילו המקח ממה שמוכרים הנכרים ויש לחוש שאם יסגר פתח החנות צשצת לא יהיה לרצון לפני הקיסר ויש לחוש לציטול החיריות שהוא הפסד רב וגם עיקר יסוד של חיריות הללו הוא שנקרא לעהן צאנץ ואי אפשר לנעול דלת צפני הליוון, וצכל אלה יש לחוש לחקלה והוא הפסד רב, זה שורש השאלה.

דעו שהיה הדבר קשה צעיני להחיר כי כל אמתלאות שלהם המה על עיקר החנות אצל לא יועיל אמתלא וו על מה שפותחים החנות הוא צניחם והלא צידם להניח כמו עד הנה צרחוב הנכרים. אצל לפי שנראה צעיני שגם אם החנות הוא יהיה צקנה גבול ווינא צכל מקום שהיא היא נקראת על שם ישראל כי הדבר מפורסם שהם השיגו חיריות הללו וא"כ צכל מקום שהוא יש מקום לאסור ולכן נחמי לצי לעיין צדבר.

והנה מה שכתבתי כי ליכא ספיקא אצלכם שאמנא היתר צמקח וממכר שהוא מנלד עלמנו דרצנן, דבר גדול דברו צזה אצל מתחילה אני אומר מה שפשוט צעיניכם שהנכרי עלמו אינו עושה צזה שום מלאכה של מורה רק איסור השבות של מקח וממכר ואצלי דבר זה עלמו אינו פשוט. וזה לשון הצ"י צסי' רמ"ד שכאשר הציא שם דברי המרדכי שפסק מהר"ם על היהודים הקונים המכסים שהחיר מהר"ם לשכור נכרי לשצחות בקיבולת. וכחצ מהר"ם ואף שיש לחלק שהיתר הקיבולת שהחיר הירושלמי צאומנים נכרים אין הישראל קוצע לנכרי לעשות מלאכתו דוקא צשצת אצל צמכס קוצע לו רק צשצת מ"מ נ"ל ראה להחיר מפרק מי שהחשיך שהחירו משום פסידא וכו' וכחצ הצ"י ואיכא למידק למה ליה להר"ם לאהדורי אפרק מי שהחשיך למפרק מה דקשיא ליה וכו' לימא דשאני הכא שאין צקבלת המכס איסור דאורייתא. יש לומר דסתם מקצלי מכס צריכין לכחוב והא איכא מלאכה דאורייתא. ועוד י"ל דלא שאני לן צאמירה לנכרי שלא צמקום מנוה צין מלאכה דאורייתא למלאכה דרצנן. ואם תאמר והא קבלת המכס פרהסיא הוא וכל כה"ג ליכא מאן דשרי ומהאי טעמא אמרינן צירושלמי צחוך ציחו אסור ואפשר לומר דהתם צדליכא פסידא אצל היכא דאיכא פסידא

סימן כט

76 אם מותר להושיב נכרי בשבת למכור בחנות של ישראל

בע"ה פראג ב' כ"ג אלול תקמ"ב לפ"ק

תשובה טובים השנים המה הקצינים חורים וסגנים הגבירים המפורסמים כה"ר ישראל והר"ר משה ק"פ י"ץ.

מכתבם הטבור כו' ועל אודות שאלתם צמה שנוגע לדינא הנאני מאוד שנותנים לב להנלל מאיסור שבות. והנה לא רצימי לאחר המשובה כלל כי רצוני להקדים להורות הדרך להצילם מהשגה שהיה להם עד הנה כי המה צאו לשאל על להצא וצאמת גם לשעבר אף שהיה החנות צרחוב הנכרים ונכרי יושב צחוכה מכל מקום לפי הנראה ממכתבם הנכרי הזה שכיר הוא מכבודם הרמה והמה נוחים שבר ידוע כך וכך לשצוב או כך וכך לשנה וא"כ אין להנכרי שום נפקותא אם יזמן קונה או לא צין כך וצין כך הוא נוטל שכרו ודבר זה אסור שא"כ מה שמוכר הנכרי צשצת עושה רק לעוצת ישראל. ואף שמקח וממכר גופיה אינו אלא משום שבות אפי"ה אסור אפילו על ידי נכרי שאין זה דומה למה שמצואר צסימן רמ"ה סעיף ד' יכול ישראל וכו' ששם הנכרי שותף וחולק צשכר ואדעתא דנפשיה עבד. וגם אינו דומה למה שמצואר שם סעיף ה' מותר לישראל ליתן סחורה לנכרי אם קצץ לו שכר וצלבד שלא יאמר מכור צשצת, דשם אינו קוצע החנות וכשימכור קודם השצת לא ימכור צשצת. אצל המושיבו צחנות מושיבו למכור צכל יום ולא שייך לומר דלא איכפת לישראל אם מוכר היום או למחר דודאי איכפת ליה שימכור היום וגם למחר והרי זה דומה ליום השוק הקצוע צשצת שאסור ליתן לנכרי דבר למכור אפילו לא יאמרו לו למכור צשצת דסתמא כפירשו וכמצואר צמג"א סימן ש"ו ס"ק ג' ובע"ז ס"ק ג'. ולדעמי חנות קצועה יותר הוה כאומר לו למכור צכל יום אפי' צשצת. אצל יש כאן דרך סלולה להנלל לגמרי מחשש איסור שהם יפסקו עם הנכרי ליתן לו מכל אלק שימכור דבר קצוב אפילו פרוטה אחת רק שדבר קצוב יהיה מכל אלק ואלף שימכור או מכל מאה כפי רצונם או מכל ככר ודבר זה יהיה להנכרי חוץ מהשכירות שנותנים לו וא"כ ציון שיש להנכרי ריוח צמה שנמכר אדעתא דנפשיה קעבד וזה הוא היתר קיבולת הנכר צסימן רמ"ד סעיף ו'. ואמנם מה שיש לדבר צזה הוא מה שחידשו עמה שרואים שהיו

10

כי הכא מודו דשרי עכ"ל הב"י. הרי מפורש שאף שקבלת המכס מלד עלמו הוא איסור דרבנן מ"מ ע"י הכתיבה הוא איסור תורה וה"נ ציטיבה בחנות שהמוכר צריך לכתוב בפנקס מה שמוכר וא"כ יש כאן מלאכה דאורייתא.

ובני הרב החריף החכם השלם מוה"י שמואל השיב לי ללא דמי לאיסור תורה שבשלמא גוף המכירה אף שלא אמר לו היהודי בפירוש שימכור בשבת מ"מ כיון שמושיבו בחנות ניהא ליה שימכור בכל יום ומה שהנכרי מוכר הוא לצורך ישראל וניהא ליה לישראל ומתניי צמה שמוכר בשבת אבל הכתיבה צפינקס מה איכפת להישראל צוה אם כותב בשבת או אם יכתוב בלילה או צימא אחרת והכתיבה שהנכרי כותב בשבת עושה רק לטובת עממו שמתירא מן השכחה וא"כ אין הכתיבה לצורך ישראל.

ואמרת^ה אס חכס בני ישמח לבי ויפה כיון בני דבשלמא מכס מקום שדרכס לכחוב א"כ זה שנותן המכס לא יתן בלא כתב שהרי הוא צריך להראות שקילק המכס א"כ כשהישראל מושיב הנכרי לקבל מכס בשבת מושיבו שיכתוב דבלא כתיבה לא יתנו לו אבל במושיב בחנות כיון שאפשר למכור בלא כתיבה א"כ מחלה למכור מושיבו אבל לא לכחוב.

ועוד דאנן על הרמ"א סמיכין דסובר דגוף הכתיבה של כתב גלחוח אינו אלא שבות כמבואר בדבריו ציימן ש"ו סי"א בהג"ה ואף שהבית שמואל ציימן קב"ו ס"ק אחד חולק ועיין צמג"א סימן ש"מ ס"ק יו"ד אעפ"כ כדאי רמ"א לסמוך עליו.

ומעתה יש עלינו לרין מה שמבואר ציימן רנ"ב ס"ב שאפילו קיבולת אסור צביח ישראל אם הוא רק צמה שנכרי עושה מלאכה גמורה דצוה חיישינן למראית העין שיאמרו שישראל צוה לעשות בשבת אבל לא בשבות אף שגם בשבות חששו למראית העין כמו צווג שהוא פקוק דמיחוי כמאן דאזיל לחינגא וכדומה לזה. יש לומר שאני התם שיחשדו אם הישראל עלמו שעובר על שבות בשבת אבל בדבר שהנכרי עושה ועשה וזו מלד עלמה אינה אלא שבות ואז אף אם יחשדו את ישראל לא יחשדוהו רק על שבות דשבות אולי כולי האי לא חששו לחשדא.

ואף שהב"י ציימן רמ"ד הבאחי דבריו לעיל כתב על האי דקבלת מכס והקשה על הר"ס שהרי דבר זה פרהסיא הוא וצכה"ג ליכא מאן דשרי וא"כ חוינן שאפילו בקבלת מכס שהוא שבות מלד עלמו אפ"ה כתב דליכא מאן דשרי צכה"ג צפרהסיא הרי שאף בשבות דשבות חיישינן לחשדא. נראה לענ"ד שגם

מזה אין ראיה שאולי הב"י לא הקשה זה אלא למירון הראשון שגם צמכס יש איסור תורה דהיינו הכתיבה אבל למירון השני אולי יש לומר חילוק בין שבות למלאכה. ואף שבמירון השני כתב הב"י בשפה ברורה שלא חילקו באמירה לנכרי שלא במקום מצוה בין מלאכה דאורייתא למלאכה דרבנן וכמו שהעמקתי לעיל בדבריו. נלענ"ד שלא כתב הב"י כן אלא מעובדא דמהר"ס שהושיב את הנכרי רק לשבות וא"כ באמת אמר לו להאי שיקבל המכס בשבת צוה לא חילקו באמירה לנכרי בין אומר לו לעשות מלאכה גמורה ובין אומר לו לעשות שבות אבל היכא שהישראל אינו אומר לו בפירוש שיעשה בשבת וגם הוא בקיבולת הוא היחר גמור שהנכרי אדעתא דנפשיה קא עביד אלא שכיון שהוא צביח ישראל יש לחוש לחשדא שיחשדו שאינו בקיבולת וחדד זה אף אם יחשדוהו לא יחשדוהו שעבר על שבות רק יחשדו שעבר על שבות דשבות אולי כולי האי לא מחמירין בחשדא. ומה שהביאני לומר סברא זו הוא לפי שראיתי צמשנה למלך פ"ו משבת הלכה ט"ח על דבר זה שכתב הב"י ללא חילקו באמירה לנכרי בין מלאכה דאורייתא לאיסור דרבנן כתב המשנה למלך דלומר בשבת עלמו לנכרי שיעשה שבות הדבר מפורש בהרבה פוסקים שהוא איסור. אבל בדבר זה שהמציא הב"י דאפילו לומר לנכרי קודם שצמ שיעשה בשבת דבר האסור משום שבות לא שמענו בדברי שאר הפוסקים ומסיים המשנה למלך שלאסור בקיבולת אפילו אומר לו מערב שבת שהמציא הב"י חידוש גמור הוא עכ"ל המשנה למלך. ומעתה אומר אני כיון שחידוש הוא אין לך צו אלא חידושו שהאמירה בעלמה אסורה אבל לחוש גם משום חשדא שיחשדו שהישראל צוה לא חיישינן דודאי אף שיחשדוהו לא יחשדו אותו שאמר בשבת שהרי הנכרי יושב כל ימות השבוע ויחשדוהו שאמר לו בחילת השנה או צעת שהושיבו ולכן לא חיישינן צוה לחשדא.

זה הנראה לענ"ד להלכה ולא למעשה רק בדבר הזה לפי דבריהם יש חשש הפסד החירות. אני אומר שהחנות שיושיבו צוה את הנכרי ישכירו החנות עלמה לנכרי ואז הנכרי כי מעייל הסחורה לציתו מעייל דשכירות ליומא ממכר הוא וגם יעשו עמו שחון משכרו יקח מכל אלף או מכל ככר פרועה או כפי רצונם והנכרי ישב לצדו בחנות ואפילו צימות החול לא ישב שום יהודי עמו לסייע לו צמכירה ואז אני מחיר להם. ולרוב הטורדה קצתמי. L

ספר

שאלות ותשובות

חלק ראשון

מהגאון הגדול המפורסם מורינו ורבינו

יצחק הלוי זצ"ל :

אחיו ורבו של הגאון המפורסם

בעל המחבר מורי-זהב :

מעט הכמות דרב האיכות הרבין תורה כרבים והסקה מים מימי של תורה לכל נפש
 רוב העולם רובא דמינכרא היו מריצין אלת אנרותיהן בשאלות כשולחני הוה שהכל
 מריצין אליו : וכאשר ידוע לכל גדולי ישראל שבמקומות הרבה נזכר בספר אחיו
 הגאון בעל המחבר טורי זהב : וגם בספר הזה עיניכם תמוינה במישרים : כמה וכמה
 שאלות אשר נשאל הגאון המחבר מאחיו הגאון הנ"ל : ותשובת הגאון המחבר נגדו :
 ועד הנה הי' הספר הזה ספון ונגוז בכתב מיל הי' עליו השכיל : קולע אל השערה
 ולא יחסא עד כי חדל : ולו דומי' תהלה : כאשר יראה עין הרואה בגילה : ותשמחו
 ותתענגו בדשן נפשיכם כדת וכהלכה : אשרי העם שלו כבה : ומוכה לראות במהרה
 בנין עיר הקודש : וימליך בתוכה משיח נדקנו ואם נשיר שיר חדש :

נדפס בק"ג נייא וויט

בשנת תל"ו לפ"ק :

אבל

כדדיוקין חזוין דלאו הכי הוא דמדלדלטרין ליה לרש'י לפרוטי התם כרש'פ'צ' דלכותות שעה על כתיבה כך היו נוהגים להגויא את הבתולות מבית אביהן לבית בעליהן ש'מ דכל שעת אירוסין לא היתה יוגאה בפריעת ראש דאי לא תימוא הכי ל'ל לרש'י לנייתלי במנהג יניאתן מבית אביהן לבית בעליהן הא איתא עתני' שפיר כפשטא שכיון שהעירו שיגאה וראשה פרוע ורזי היתה בתולה דאי היתה אלמנה או גרושה לא יגאה גראשה פרועה חלא ע'כ שגם בתולה ארוסה אינו יוגאה גראשה פרועה לחנר וכ'ס למבוי כמו נשואה דבתרווייהו איכא למימא להדור' ומה הוכרח רש'י ז'ל לפ' ח'ל וראשה פרוע שעה על כתיבה כו' כלומר הא דקתני גראשה פרוע היינו שמיניה קנת סופי השערות לחמרי' על כתיבה ומאז דאפי' ככה'ג איכא איסורא כדאמר רב שעת שער כהה ערוה וזיינו אפילו נמעט משערותיה דהא לאיסחכולו בה אמרי' שם אפי' נחבבע קטנה אסור' והכא נייירי לאחד החופה וכדמוכח נמי מדברי הראש' דלעיל לכן פירש'י וז'ל כך היו נוהג' להגויא את הבתולות מבית אביהן לבית בעליהן ע'כ כלומר שאין איסור גבולו קנת כזה עשני' שכן נהגו לגלות אותן קנת מהשער לית ליה הכא הרהור וכן ראיתי בתשובו' מהר"ם אלש'קר בסו' ל'ה שאין איסור כמה שנהגו לגלות שערן חוץ ללאתן והניא ראי' לדבר ע'ס' ונס כיון שלא נהגו שחלף כן לא פעם אית בעת הלכתן מבית אביהן כו' ולא נתבונה בזה לשפירנות אלף כולס נהגו כך בעת יניאתן מבית אביהן כו' בקנת גילוי כזה אין כאן שום איסור וכמ"ס הרשב"א בהש"ו בסו' תקע"ה דהא דתנן בעוברת על דת יוגאה וראשה פרועה זיינו דוקא בגרילה בכך אבל לא בעשתה כך באקראי פעם א' בלבד משום דליכא איסורא חלא דבמתכוונת לשפירנות ולעבור ע"ד יהודים : ואע"ג דקתם מייירי לענין כתובה שלא הפסידה בכך מ"מ מוכח דליכא איסורא ופריעות בכך : והשתא א"ש הא דקתני שיגאה גראשה פרוע וראשה פרוע ולא קתני להדיא או ראשה פרוע חלא דתתי' בהדי נהגי שהיגומא כיסתה קנת שערות גראשה וקנת הנשאר הניח' על כתיבה בעת ההיא כפי המנהג' ובה'ג' הוא דכת' הראש' שיגאה פרועות הראש

אבל

כל ימי אירוסיה אסורה לגאה בפריעת ראש כדמשמע מפירש'י בדכתיבנא ועוד נר'ל הביא ראי' לזה מהא דאיתא ברפ'ג דטוטה דארוסה אינה שותה ויליף לה מקראי' אחד מ'ד מתחת אישך : ולאחד מתחת איש'ה ופיר' טעמא דכתיבי הני קראי' הא בלא הכי ה"ל ארוסה שותה והא ר' חנינא אייתי מתניתא בידא מבלעדו אישך מי שקנינה שכיבת בעל לכוועל ולא שקדמה שכיבת כועל לבעל אמר רמי בר חמי משכתה לה כגון שבה עליה ארוס בבית אביה (בכ"ל ו'ג' תמיה) ע"כ והשתא אי איתא דארוסה מותרת לגאה בפריעות ראש אכתי' ק' הא בלאו הני קראי' א"ל לומר דארוסה שותה מדכתיב גבי טוטה ופרע ראש האשה והיינו כפי לבנותה כר'לפי' ובע' המדר' דיוגאה וראשה פרוע' היא עוברת על דת מדאמרה רחמנא ופרע ראש האשה כדי לבוותה : וזה אין שייך בארוסה שהרי יוגאה תמיד בפריעת ראש וכ'ת כיון דפרע ראש האשה לאו יתירה הוא דליגיטרין לגופיה סר'א דאף ע"ג דהאי פריעות ראש בסוטה נשואה כתי' מ"מ בארוסה אינה מעב' אלף שותה אף שאין בה פריעת ראש הא ליתא דהא קרא' דמבלעדו אישך נמי לאו מיותר הוא דליגיטרין לגופיה בגבעלה לבעלה שא"ל להשביע סתם שלא שכן שום איש אותה ובהכרח נריך למכתב מבלעדו אישך : ולא מצינו נמי למכתב ויתן איש פלוני'בך את שכבתו שהרי משניעה ג'כ משאר כל אדם כדילפיטין נגלובל שנועה מהך דטוטה ואע"ה פירין דילף מיניה דארוסה אינה שותה מדלא קרינן בה מבלעדו אישך כו' ה"ג איכא למילף מדלא קרינן בארוסה ופרע את ראשה : חלא ש"מ דארוסה אסורה לגאה גבילוי ראשה וכן נמנח בהגהות מנהגים שלנו כדרי' נישואין באחד שהלך עם בתו ועם המשודך לבית מהר'ן והיה עם גס לן מהר' ד ושאר לומדי' וקירש החתן את הכלה ונוה' לה מהר'ן שלא תלך עוד בגילוי שטרה כו' ואף שלא נישאת חלא וזן רב אח"כ כדאיתא התם ע"ס :

מיהו

כל זה הוא לענין שלא יגאה פרועות ראש לשוק או למבוי של רבים או אף לחנר אם רבים בוקעין בו לה"ל כמבוי ככת' הראש' דפרק המרי' בשם ירושלמי : אבל נחנר שאין רבים בוקעין וכ'ס בכתיה אפי' נשואה אין בה משום פריעת ראש כדאמר' בהמדר' וחלא נחנר ח'כ לא הגות בת לאברהם אבינו שיוצאת תחת בעלה (ופי' התוס' אפי' כלא קלתה נמי אין בה משום פריעת ראש שא"כ לא הגות בת כו') ומסיק התם דמתנר לחנר דרך מבוי נותר ר' יוחנן דוקא בקלתא משמע להדיא דנחנר שרי אפילו כלא קלתה וכ'כ הגהות אשר"י שם והוא פשוט מהסוגיא שם והא דכת' הראש' וכן המרדכי בשם הראש'יה כפ' מי שמתן חלה לחנר רב שעת שער באשה ערוה דהיינו דוקא בגשים שדרכן לכסות שערן אבל בתולות שדרכן לילך פרועות מותר לקרות ק"ש כנגדן עכ"ל : ומסת' ק"ש הוא נכית או נחנר ואע"ה כתבו שדרך גשים לכסות שערן ג"ל דה"פ כיון שדרך הגשים לכסות שערן ביניאמתן בפני רבים וגם בביתם מכסות ראשן ע"פ הרוכ מ"ה איכא טרדות והרהור בעת שקורא ק"ש כנגדן אף בביתא אסיה פרועות ראשן מש"כ בתולות דדרכן לגאה אף בפני רבים גבולו ראש מותר לקרות כנגדן ק"ש בבית : ופ"ת הא בהמדר'תני דבי ר' שמעאל ופרע ראש האשה אוהרה לבנות ישראל שלא יגאו פרועות ראש ויליף הטור מה"ל בסו' כ"א דאורה זו היא כן כנשואה כן בפנייה מדנקט שמתא בנות ישראל א' כנילף נמי מהאי התמח דבנות ישראל דאפי' בתולה שאינו ארוכה אסורה לגאה בכפי רבים פרוע' ראש י"ל דתנא דבי רבי ישמעאל ע"כ קאי אקרא דכתיב ופרע ראש האשה ואין בתולה נקרא אשה : חלא אשה כן נשואה כן פנייה שייך בה שפיר קרא דופרע ראש האשה : ומ"ה אסור הטור אף בפנייה כגון אלמנה או גרושה ותדע דאי תימא דתנא דבי ר' אופר אף לבתולה פנייה קשיא מנ"ל למילף הכי דהא האי קרא כתיב גבי טוטה ולדאי אינה בתולה פנייה וק"ל :

נמצינו

למדין דארוסה דינה כנשואה שאסורה לגאה בפריעות ראש בפני רבים וכי היכי דנשואה אסור לקרות ק"ש כנגד שערות ראשה אף בבית אע"פ דאין בה איסור פריעת ראש ה"ג כנגד שערות ראש ארוסה אסור לקרות ק"ש אף בבית או בחנר : הגלע"ל כתבתי יגאל לוי :

שאלה י בעיר שרובים כולס לשכור פועלים לעשות במחזור בקבלנות ולא בשכיר היום וישראל סוכר פועלים לעשות במחזור בקבלנות : והגוי עושה גם בשבת מי שרי לפי עבד הכי נרחוב היהודים או לפחות נכית הגוי דליכא למיחש שיאמרו שכיר יום הוא או לא :

תשובה

לכאורה נראה מדברי התוסעו' והראש' בספ"ק דע"ן דבכה"ג אף נמחנר שרי אפי' ברחוב היהודים שהם מחלקים עם כן הא דשריטן להשכיר שדה לגוי משום דאמרינן אריסותי קעביר להא דאמרינן קבילת בנין בית בערק מי שהפך לחנר שמואל מקבלי קבילת בתוך התמוס אסור משום דבבדה רגילות הוא לקבל שנה באריסות למחמה ולשלים ודביע והרואה חנר אריסותי' קא עביד חבל בבנין בית רגילות לשכור מידי יום יום והרואה אינו חומר קבלנותיה קעביד חלא שכירי יום נינהו משמע מזה דבמקום שרגילין לשכור לבנין בית בקבלנות ולא בשכיר יום כלל שרי אף שעושין שבת וכן משמע לכאורה מ"מ הרמב"ם בס'ו מה"ל איסות ח'כ ודבר שם ישראל מגלובל קריו עלת' ואין דרך רוב אנשי אותו המקום להשכירו או ליתנו באריסות אסור להשכיר לגמרי כו' פשטע שהכל תלוי ברגילות ומנהג המקום וא"כ כשרגילין באיזה מקום שלא להשכיר פועלים לבנין בשכיר יום כלל רק בקבלנות שרי ואין לנו לאסור משום אורחים שיבאו שם ולא ידענו מנהג המקום ויאמרו ששכיר יום הוא ודלוי' בס' מי שהפך חלה לחנר שמואל מקבלי קבולת כו' חוץ לתמוס מותר וחנר רב עפא לא חמרו חלא דלכא מתא דמיקרבא להתם חבל איכא מוח דמיקרבא להתם אסור פ' :

ק"י משום הנהג בני מתא דאתא להתא ואוקמוהו כל האפרשי' לענין שבת ודלא כר"א שפרשו לענין (אבל) ומטעם זה פסק הב"י נאם תשובה תשכנוי לאשי' בישראל אחד הדד בעיר חייטין לאורחים שיבאו לביתו כו' דהא ליתא דרז"א שאני התם שמהג המקום הוא בשכיר יום אלא שתאמר להחיד בקבלנות משום שאין סם רואין ובהא ודאי חייטין שיבאו אורחים ולא ידעו בקבלנותיהו ויתשדוהו ששכר שכיר יום אבל הכא בכ"ד שמהג המקום הוא מעורסם לכל בני העיר ולעייירות הקרובות אליה : שאין שארין אלא בקבלנות לא חייטין ל"ו לאורחים שיבאו מרחוק כראמרינן כי ליכא מתא דמיקרבה להתם שרי ש"מ וללא חייטין לאורחים שיבאו מרחוק : ור"א ליה שאמרנו מ"ש הרמב"ן והר"ש והר"ן בשם ר"ה"י גאון ז"ל : וכ"פ הפוסקי' שכל שנתערסם הדבר ששוכרין לשיטת הרבנה שרי אפילו במרחק והעלו כולם שבכל כיונא כזה הולכין אחר מנהג המקום וכ"כ הרב המגיד על דברי הרמב"ם שזכרנו למעלה ע"ש משמע מכל זה דלא חייטין לאורחים שיבאו מרחוק ולא ידעו מנהג המקום :

אמנם

התוס' גם כפסקי דע"ו אחד שכתבו בשם ר"י חילוק זה הנזכר בין אריות שנה לקבלנות דבית : כתבו וז"ל והר"ם היה גותן טעם דלהכי מותר באריות שנה דכיון דאינו נוטל מעות בשכרו אלא נוטל בגוף הקרקע דמי לשותף אבל בקבלנות דבית שנוטל מעות בשכרו לא הוי כשותף ואסור וזהו מרחץ אסור כיון שנוטל מעות בשכרו עכ"ל . וא"כ לפ"ו לא שרי גם בשדה אלא באריות שיש לגוי חלק בגוף השדה אבל בקבלנות ששכר גוי לעשות כל מלאכת שדה בסך מעות אסור משום דמיתחי לאינשי כמותן שכר יום . וא"כ אין חילוק בין רגילים לשכור בקבלנות לאין רגילים דמ"מ אסור אם אין לו חלק בגוף המלאכה ואי אפשר לומר דהר"ם מייירי דליכא דרגילים בקבלנות בבנין בית שרי אלא דמ"ל דשרה לאו רגילותיה באריות דבהר"י אמרינן התם דשרי למעביד ולהשכיר שדה לגוי משום דאורי אריותיה קא עביד אלא ע"כ ס"ל להר"ם אף דרגילי אסור אם אין לו חלק ליטול מנוף הקרקע וכ"כ הרב המגיד בפ"ו מהלכות שבת שדעת הרמב"ם כאותן שאסורי' גם בשדה בקבלנות לפי שלא התירו אלא כשהאמת כן הוא כמו שיאמרו הרואים כלומר שהם יתלו באריות ובשכירות שמשכיר שדה לגוי בפירות היתר לישראל . וכן הוא הענין ואם יקראו דכר ימנאו הגוי נוטל פירות ועד הנראה הוא . אבל שאין הגוי נוטל פירות אלא הישראל קצץ עמו מעות במלאכה אין מתירין על סמך שיתלו הרואים בדבר שאינו שיאמרו שכורה הוא לגוי והישראל נוטל פירותיה למחר : וא"ת נתייר על סמך שיאמרו קנולת הוא זה אינו שאם היינו דנין שיתלו בקבלות אפי' לגנות את הבית היה מותר עכ"ל וכ"כ הר"ן שדעת הרמב"ם היה כן ושכן נראה לו עיקר ע"ש בדבריו נפ"ק דשבת ונכ"פ דע"ו : וא"כ עכ"ל שלא התיר הרמב"ם סם בפ"ו מהלכות שבת דבדב שם ישראל בעליו עליו כשדרך אנשי המקו' להשכירו או ליתנו באריות אלא מפני שיש להגוי בגוף הדבר ההוא וכו' וכ"כ המרדכי נכ"פ דע"ו והסמ"ג וספר התרושה והנהגות מיימו' וכ"פ הב"י בסו' דמ"ד אלא שמרדכי והסמ"ג כתבו קודם לכן חילוק של ר"י דבשדה רגילות באריות ובבית אין רגילין בקבלנות ואפ"ה כתבו אח"כ בקבלנות דהיינו בעד מעות אסור אפי' בשדה וכ"ע דהא לפי מאי דתלו מעיקר' איסור דבית משום דאין רגילין בקבלנות משמע דאי היה רגילין הוה שרי אף שאין לו חלק בגוף הפירות והדר אסרי בשדה אף בקבלות כגון אתן לך מעות ותחרוש או תקנור שדה שלי ולא התירו אלא באריות למחנה ולשליטתו כו' כדעת הר"ם שבתוספ' ואפשר ליישב : ואין להאריך כאן :

בבל

העולה דאף אם רגילין באריות עיר דוקא בקבלנות נכנין בתים אסור ולא מבעיא דרחוב היהודים אלא אפי' לעשות בבית גוי לצורך מחובר אין להתיר ולסמוך על זה שרגילין בקבלנות דוקא : ונ"כ באי' מההוא ירושלמי שהביאו התוס' והר"ש והסמ"ג אומרי' גוים שהיו עושים עם ישראל בתוך ביתו אסור בתוך בתיים מותר : אר"ש בן אלעזר גד"א בקבלנות אבל בשכיר יום אסור גד"א בתלוש אבל במחוסר אסור

בעיר אחרת בין כך ובין כך מותר מה ה"ן פך וסין כן כן בשכר יום בין בקבלנות בין בתלוש כן כאחורב (ע"י מבעי' ליה מהו בין כך ובין כך אם ר"ל בין בשכיר יום בין בקבלנות או דלמא כן בתלוש וכו') אר"י חילוף בין בתלוש בין במחוסר ובלבד בקבלת מר"ם כן ביטול משום רב אחא הלכה כרשב"א ואיכא למידק הא ה"ן דר"ש כן אלעזר דלא מפליג בין קבלות לשכיר יום אלא אפי' בשכיר יום שרי בבית גוי ומ"ש בית גוי מבבית ישראל בשלמא לרשב"א תקנות דמדינה שרי אלא מפני הרואים שיאמרו שכיר יום הוא חסרין בבית ישראל משא"כ בבית גוי דליכא למיחש לרזאי' דלת ידעו שמלאכת ישראל הוא אבל לת"ק מ"ש בשכיר יום דשרי בבית גוי טפי מבבית ישראל וכן קשה במאי דבעי ליה אם בעיר אחרת מותר בין בשכיר יום כו' : מהיני תיתי להתיר בשכר יום שהוא אסור מן הדין וא"כ אין חילוק בין עיר לעיר אחרת אלא עכ"ל דמיידי כשהישראל אינו מנוה לעשות בשבת אלא ששוכרו לעשות בכלל יום שרינה ובעד כל יום שיעשה יתן לו סך קבוע שידוע לו דליכא איסורא בבב"ה ומ"ש בבית ישראל אסור דחייטין להרואים שיאמרו שישראל שיה לרגוי לעשות בשבת אבל בבית גוי לא ידעו אינשי שהיא מלאכת ישראל וא"כ ע"כ ר"ש לאוסר בשכיר יום כה"ג בבית גוי ודאי לאו טעמא משום דלית ליה הא דבבית גוי לא ידעו אינשי כו' : דא"כ גם בקבלות ה"ל לאסור בבית גוי משום רואין שיאמרו שכיר יום הוא אלא עכ"ל דרשב"א כפי תרמי' מרחא שדא בבית גוי אלא שרי ידעו הרואין שהוא של ישראל : ועוד שהוא דבר שרגילי' לשכור כן בקבלנות וא"כ אף שידעו הרואין שהוא של ישראל ואפשר שיאמרו שהוא בקבלנות כיון דלרזאייה טכתי וז"ל רשב"א גד"א תקנות כלומר ששכרו בקבלות ורגילות כל העיר לשכור כן תקנות כגון ששכר חייט' לישאות לו בגדיה וכדומה לזה אבל בשכיר יום דהיינו שאין רגילות להקפיד לשכור לו בקבלות אלא ששוכרין לפעמים שכיר יום אסור אף שהוא לא שכרו לעשות בשבת אלא כששכרו לתת לו דבר ידוע כל יום שיעשה מ"מ הרואין יתבונן שהוא שכיר יום גמור ששכרו לעשות בשבת : ומ"ה אסור ללא סמכין אהא לתוד שלא ידעו שהוא של ישראל דלמא איכ' דידעו והיינו טעמא דס"ל במחוסר אסור אף בקבלות משום דליכא הך ספיקא שיאמרו שאינה של ישראל כי מחוסר הוא מפורסם וידוע וכמ"ש כל הנופרי' שיאמרו בקבלות הוא מחוסר : וליכא אלא חדא ספיקא שיאמרו בקבלות הוא ואין סומכין על זה כלכד שמה יאמרו שכיר יום הוא אף שרגילין בקבלות ודוק :

וכיון

דאיפקא הלכה כרשב"א שמעינן דאפילו דרגילים לשכור בקבלות לבנין בית אסור ואפי' בבית גוי לצורך מחובר : ואוב זה אוריע ראיתי קנת נוהגים להקל לשכור פועלים לנקות הרחובות של היהודים והן עושין אף בשבת ומותרין בקרקע כשגורין לנקות מהנזרות ולפעמים חופרין במדרסות של ברוך כשחשפתות הרחובות קשות וכ"כ בחורף שחוטבין בקרדוס לפנות קרקע הקשה מחוברת לאבני הקרקע והוא פלא בעיני ואין בירי למנא להם היתר דלא מבעי' דשכיר יום אסור אלא אף בקבלנות לשכור פועלים לנקות הרחובות ובכל פעם שינקו אותם יתנו להם סך ידוע אפ"ה אסור גם בתלוש כיון שהוא נרחוב היהודים ומפורסם הוא מלאכה של ישראל ודבר הוכחנו דאפילו במקום שרגילין בקבלנות אין להתיר וכ"ש שאין להתיר מטעם ששוכרין הפועלים בהבלעה בשנוע אחד : דלא שייכא הכלעה אלא במשכיר תנור או מרחץ לגוי לפשרי' דרגסי' דבדרי' הר"ש דמיייתי הטור בסו' רע"ג הלכך מותר בהבלעה כו' ע"ש בכ"י : והטעם הוא שכשמתנה עמו לתת לו שכירות לשכור כוונתו על-ימי החול ולא בשביל יום השבת ואין מקבל שכירות מומלאכת שבת אבל הכא שהגוי עושה מלאכת ישראל בשבת והישראל נהנה ממלאכה ההיא ודאי אסור :

ודא

דכתב בסו' ג' והביאו הטור סו' ט"ו מותר לומר לגוי אחר השבת מדוע לא עשייתו דבר פלונית כשבת שצננה אע"פ שמכין מתוך דבריו שרבונו שיעשה כשבת הנאה עכ"ל . פשוט הוא דלא מיירו אלא בדבר שמוחר

14

יהיו סוכרי' כבש' ואף ע"ג דאסוד על כתי' אכיו סוד
מתניס כלי' לכן ג' ימים כו' מחמירי' על עמון היו
ע"כ לאח דנ' ימים דהפלת ספינה דמיא ממז' לג' ימים
דכלי' לכן דלכ' כתריוויז' עניני' ג' ימים אלא שאומר
שהחמירו על עמון כבש' ומדינא ס' ל כב' והיינו שאומר
דירושלמי פ' ק דשבת ובתוספת' סכרד' א' חמירי' אין מפלגין
אף נד' בשבת ובשאר מלאכות לא חמירי' ב' אלא כדרי
שיעשו מבעוד יום' אלא כדפרשית דכדי שיעשו
דהפלגה נפשיה מיכסה לים הוא ג' ימים כבש' ל כבש'
ככלי' לכן:

דמאי דפסק רבש' דאפי' נשבת מותר ליכנס
בספינה אף שהיא למטה מי' משום דלאו מירי
עביד בכניסתו ר' ש' ש' מפלג' בכניסתו אלא אחר זמן
מה כבר דחו אותו התוס' והר"ש בפ' מה שהניחו ומהיה
דפי' הוא נורחא מרבנן דהו' גייס במגרא' ו' ומתק'
דירושלמי כו' ע"ס: מ' מה דבג' ש' ל' ו' נרתיח
דנ' ימים אפי' כבש' אפשר לקיים' כי מה שהקשה הר"ש
בפ' ק דשבת דהא אפי' ב'ש' לא אסור קודם שבת מלאכה
האסורה מרבנן ותחומין הן דרבנן' ל' דהר"ש ש' אולי' לשעמי'
דס' ל' דאפי' חוץ ל' כ' מיל' תחומין דרבנן' אכל' חורש' ס'
אפשר דס' ל' חוץ ל' כ' מיל' דאוריית' ותו' ד' דרבי' א'
מירי' נסתם הפלגה בין חוץ ל' כ' מיל' בין חוץ ל' כ' מיל'
מ'ס' הר"ש ש' ו' ל' ולא נהירא דר' ורשב"ג' יהיו סוכרי' כבש'
וכו' נלע"ד ד' ל' דלפנותה דר' ורשב"ג' שייכא בין ל' כ' מיל'
דאמר נג' ימים וכן ל' ד' דמיתר בע' ד' דר' קאמר דאפי'
לכ' דבש' ג' ימי' פוסק עמו לבשת' בשבת ורשב"ג' אומר
דא' כלפסוק אף לב' ד' דמחמיר בהפלגה וזו' ש' לב' ד' דמיקל'
וק' ל' ומוכח להרשב"ס ור"ח הכי מדתני' להדיא בתוספתא
וכן איתא בירושלמי דנ"ש חמירי' אף כה' ונ"ה מחמירין
היינו בע' ד' חמירי' ת"ק דאמר התם נה' ונשי' אף
מפלגין הא' בד' חמירי' ולפי' ד' מותר להפלג' בע' אף דמיס'
שאין עמוקים עשרה:

מיהו

לדעת ר"ח אפשר ליישב בדרך אחרת והוא
דבריתא דאין מפלגין כו' אפי' שפיר כב' ו
וכמ' הר"ש וז' פ' ד' דשבת דהא דאיתא בתוספתא
דירושלמי כ"ה מחמירין אף איס' ד' שאכירו ב'ש' א' או
אפשר לתלמודא דירן פלג' וכו' ע"ש בדברי הר"ש ומה
שאסר הר"ש להפלג' פחות מג' ימים כו' היינו משום
דאקרו קמי' שבתא והוי' כמתנה להתמלה לדמות את השבת
בלא"ח חוץ לתחום אלא קודם ג' ימים מקרי' קמי' שבתא אלא
במח' שבתא שערב' ככל וכו' ה' ה' והרשב"ג' וסוכר' דכרייס'
בסמוך וא' ל' זה אסור להפלג' כלמשה מעשרה פחות
מג' ימים אפי' ל' ונע' פ' בלמעלה מי' החיר דנינו קניג'
אפי' בשבת ענמו כמבואר בדבריו: דהא דא' תא' בירושלמי
שפטינו בפ' ק דשבת אף מפרשין לים הגדול לא כש' א'
ולא בה' בשבת כו' וז' מחמירין דמשמע דמחמירין כש' א'
בשבת אסור אפי' בים הגדול שהוא מסתמא למעלה מי'
הרמ"ה העתיק דברי ירושלמי ולא גרס בים הגדול אלא אף
מפלגין בספינה כו' וגם לנוסח' שכתב' נה' בים הגדול ל' ל'
דירושלמי ס' ל' שיש תחומין למעלה מי': אבל תלמודא
דידן לא סניח' ל' דילג' ב' ש' ונ' בים הגדול ולהכי
קא' מבש' ליה בע' מי' שהניחוהו אס' יש תחומין למעלה
מי' ור' חס"ל כיון דרבנן הוא אוליין לקולא בכש' ודלא
אפשיעה וכן נראה עיקר אף שהר"ש ס' והטור ס' ת' ד'
פסקו דאוליין לחומרה וכו' בהגות מי' ופ' ע' מהר"ח
הא' לתב' כ' בשם הרשב"ג ח"ו' ל' כיון דתחומין דרבנן אוליין
לקולא וכן רבינו הגדול רש"י וז' וכו' בתוס' הר"ש וע"כ
החיר רבינו הגדול ליכנס לספינה על גוים בשבת וכו' וכן רבי'
ירושם בנתיב יב' חלק' י"ח תמה על הר"ש ואמר הא' הפק'
דבריהם הוא בתור' יב' מיל' ולא הר"ש אפי' חוץ ל' כ' מיל' וכתב'
שדעת הר"ש לקולא ולמה דבר' ע"כ: ועג' שהו' פסק'
דתחומין דרבנן וכן דעת רמב"ם והרשב"ג' לקולא עכ"ל וכו'
בהגות אש"ר' כש' א' ונע' ד' משמע ל' שכן דעת הר"ש
מדלא' סתר דעת ר"ח כה' שאומ' אף תחומין למעלה מי' וכו'
כש' ע' ס' ת' ד' ואף מהרמ"ה ס' ל' שכתב' שם בהג' דלמ' ד'
חוץ ל' כ' מיל' דאורייתא אסור ל' ל' למעלה מי' ל' פשוט'
אלא כתב' כן אלא בקופץ וכו' ע"ג עמודים או ע"י
קפינת השם דמירי' ביה התם ולכן כתב' שם והמהלך בדרך
זה כלומר בדרך הנורא לעיל מינה אבל במהלך ע"פ הניס'
לא משום דלא' דמייא לנלי' מדבר' וכמ' ע'

שמותר לעשות ע"י גוי דהיינו בתלוש ובבית הגוי ובקבלת
כרש"א דהא הסמ"ג ס' כוונתיה וכמ' ג' כ' התוספות אלא
שאסור לומר בע"ש לגוי לעשות בשבת וזה מבואר בדברי
הסמ"ג שכתב אסור לומר לגוי מע"ש מעשה כן וכך כשבת
הסרי' ב' ה' המתירין עם השמש היינו שהגוי עושה המלאכה
מאליו אבל אינו מתיר לומר לו לעשותו כשבת אלא מותר
לומר לו מדוע לא עשית' כן בשבת שעברה כו' הא קמין
דלא' החיר לומר מדוע לא עשית' כך אלא כגומא דמתירין
בה' עם השמש דהיינו בנותן עזרות לעבדן כו' וחוקמה
המפרשים בתלוש ובבית גוי: והוא פשוט:

וחכם אחד הגוי שנהגו להקל בשבת קרקעות
הרחובות הן של הגוים המושלים בעיר או
של ער המושל בעיר' ולא נחה דעתו בזה' דמ"מ כיון
שנרבי' היהודים לענות ולנקות הרחובות שלהם לפני
בתי'ם: א"כ הגוי עושה מלאכה של ישראל ואסור
לכן נלע"ד שיש למחות נידם ולסומע' וינעם ועליו נתב'
ברכות טוב: כ"ד יתקן לוי'

שאלה יא על אודות חכס' א' שהחיר להפלת
בספינה בים הגדול כי ע"ש ג' ליות
בשני' שמטלטלו היו כבר בספינה
ולא היה לו מקום לישן ואם הואל' חס' הורה כדן או
אם קייב נדוי או עונש מה על הוראתו ואמר שכן דעתו
נוטה לנדומו כדן המושל בריט שני:

תשובה בפ' ק דשבת ת' ר' אין מפלגין בספינה
פחות מג' ימים קודם ששבת ב'ח'
לדבר הרשות אבל לדבר מגוה שרי
ונכטעם איסור הפלגה זו נמנח למפרשי' ו' ל' ארבע דעות:
האחת מ' ש' כשזלי' הלקט' כש' רבינו פנחס
ו' ל' וזכרנו ג' כ' הר"ש ו' והרי' ק' שהיא סוד
הוא משום ששבת יבא חוץ לתחום ואמרו ששבת לזה נהגו
להפליג בים הגדול אפי' בשבת כיון שהיא למעלה מעשרה
והרי' ק' תקשה ע"ז א"כ לדבר מגוה אחי' שרי והרי' העמידו
דבריהם במקום עשה וכו': ותו' דהא סתמא קתני' המפליג
בספינה ולא חילוק בין ספינ' קטנה לאטה עי' לבין ספינה
גדולה למעלה מי' ועוד' מאי' אריא' ג' ימים חפילו שפי'
נמי ולע' נראה דאפשר לייב' דברי ר' כהנא דהא
לדבר מגוה שרי היינו עשום דמיס' אפי' למטה מעשרה
לא הוה בהו אפי' איסור דרבנן דלא דמי' לדגלי' מדבר'
אלא משום דגורדין אסור למעלה מעשרה דיכשה' וכמו
שיבאר לקמן בענה וגם ביבשה גופא ליכא איסור
דאורייתא בשמות מי' כ' מיל' ולהרשב"ג' והר"ש א' והר"ש
אפי' חוץ ל' כ' מיל' תחומין דרבנן וכמבואר בכסף משנה
פ' ו' מהלכות שבת ולכן לא העמידו דבריהם כהן במקום
מגוה ומה שהקשה דלא חילוק התנא' בין למטה מי' וכו'
י' ל' שהרי רש"י ז"ל פ' ו' ל' מפלגין מפרשין מן יבשה
ליס' והו' ל' שן ספינה על שם שפליג' ענמו מן היבש
ומ' ייעקב שמעתי בערוכין שאמנעיתו של ים נקרא עילגום
עכ"ל ולשני הפרושים החלו' ק' דהל' ל' אין מפלגין ניס'
אלא לא נקט' הכי משום דלא מירי' ניס' שהוא מתמא'
למעלה מעשרה ככל מקו' ונקט' ספינה לאשמועי' דנעירות
אסור להפליג' אף למעלה מי' שמא תניע' הספינה במקום
שאינו עמוק' ותלך' עם חוץ לתחום ומה שהקשה מאי'
קריא' ג' ימים אפי' עפי' נמי לא י' שן הרין אין איסור
להפליג' אלא בשבת ענמו שפרש' לבאת' חוץ לתחום אבל
כשפליג' קודם לכן אפי' בע"ש ליכא איסורא אף כשיך
בשבת חוץ לתחום לספינה ממילא אולא' והוא לא עביד
מירי' וכמ' התוספות והר"ש כר"ע מי' שהניחוהו כש'
הרשב"ג' והא' דתינא' אף מפלגין פחות מג' ימים כו' ס'
רבש' דאפי' כבש' דלא' שרי' להתחיל במלאכה מע"ש אלא
כדי שתעשו מבע"י ע"כ ולכאורה תימא' ח' כ' למה הנריכו
ג' ימים וע"כ לומר דכי הכא דרשב"ג' וכל' על בית
אכיו שנתנו כלים לבנים לכונס' נכרי' ג' ימים קודם השבת
ופירש' וז' ל' כלי' לכן שהוא קשה ליכנסו' ונרין ג' ימים
והחמירו על עמון כבש' ר"ל דב' ש' אמרו ולא כלים
לכונס' נכרי' אף נכדי שיעשו מבע"י וכל' לכן נכדי שיעשו
להס' הוא ג' ימים וכדמשמע התם בגמרא' והכא נמי
שיערו חכמים שכל ג' ימים לפני השבת קרוי מפלג'
לבאת' מן היבשה לים אבל אחר שהחוק' ג' ימים להיות
ניס' אכיו נקרא מפלג' מיכסה לים ומלאכת הספינה
מאליה נעשית' וה"כ משמע ממה שהקשה הר"ש על
הרשב"ג' וז' ל' ולא נהירא דר' ורשב"ג' דפליגי' בהך נריתא

ספר

פרי מגדים

חלק ראשון

אשר יצאנו

והוא ביאור חדש ומיוחד מספיק על שלחן ערוך משור **אורח חיים** ומשם יפרד והיה לשני ראשים :
שם האחד **משבנות וזהב** פירוש מספיק על דברי מרנא ורבנא הנאון בעל השו"ת והב זיל :
ושם השני **אשל אברהם** כבוד כל דברי מרנא ורבנא הנאון בעל מגן אברהם זיל :

גם כמה חידושי דינים משית ראשונים ואחרונים מה שלא נטמא בפירושים הקדומים. ולפעמים בא החבר באומה בפלפול וסברא דרך שית ביאור רחב כאשר יראה המעיין בגנים החיבור. גם ליהנות כל הפירושים והחידושים שיוצרו על השיע משור אורח חיים אסף המעורר לכל רביתם איה רין פירוש הוציא מזיבם הנציגם מה תיפסז מפעל אל הקדוש : ובריות כי טוב הויבור והועלתו כי רבו איה להציגם מה כי קצרה היריעה מהביל. לכן שם המעורר ביאור פרישה על זה בהקדמה מעבר לוף כאשר יראה הוצאה שם : ונזקף ליה בכל הלכות שם המעורר זהו וביאור גלגל באורך כללים מחודשים והלמל עצום על כל הלכות בשיע ובכרם בפתיחה גלגל כרש והפיר והפתיחה להלכות שבת וזיגים ופתיחה להלכות פסח ובטעם כעיקר שלשה המה נפלא וזין שאר הפתיחות יראה המעיין צמאנו בהם : ומשם המבאר ומכשירו כמשעם פיר ס ר י ס ב ד י מ על יורה דעה הגרשם כבו. ואכנס נחול יהיה כבוד רעיוור הזה כיראשקן בבמה מעלות טובות והם שיעים עשר מעלות טובות ומצאם המעיין כתובים כסדרן בהקדמה מעבר לוף : גם בהלכות שבת שם המעורר מהרוא כתר מהרוא ישמרו התלמידים ימצאו בו המעינים חרשי ריגים היבה ותקירות רבות קלורים לעינים ובו גלגל ריגים רבים השייכים ליורה דעה. גם סידר המעורר בטאן שלשה סדרים בהנצרות איה השואל גם הנשאל דברים נפלאים לא שפתו עין עד מה בסדר נאה. וכללים קטנים לכל די חלקי השיע וקצת שייכים לגבית :

אשר סדר היס המלחי מו י י ו מ ה נויי בעל המעורר פיר פירוש ויסק ופיר גיט וודים ופיר פרי מגדים כל ירו ופיר זכ פנינים למר טוס לביד וריע דקיק פניול ומקדם הוס מייב ומין בקיק לזנב ממיל. מללל מקום פניו סוכ המלחי סדרן ומכוס המבול המסדר המעורר כבוד מהריר ס א י ר זיל מלחום טיגס מייב בקיק למורחשז ונקיק לזנב ומין סם ככל המעורר פיר בר ב ר ת י י ו ס ה ו א ל י ה ו ר ב א מ משמעת פלחום נכו סיה הרכ מוסירי מעלל פלחום כפרל: כן הגלגל פוסט סדר מוסירי ויסק זיל פסיס לביד בקיק קר א ק א וסיל המעורר מהרפשו סוטנו כפוי קום המעורר כפי סוכ זיגס ובישיי יסב ויודים ויודים למן :

ועתה בהוצאה החדשה הזאת. הוספנו

הסכות של פרי מגדים חלק כבוד הרכ הגלגל המעיין והמלחי המעוררם בכל סגולם כסודו ונקיקו ודלמו ספוסם נקטיה הוסי של סמח קלובר וזיל ספר וזלל כסוד ככתי די קדשו כהנצרות של המלחי סג :

ספר

משנה ברורה

והוא פירוש יפה ומנופה על

שולחן ערוך אורח חיים

אשר חיבר הרב הגאון, רבן של כל בני הגולה

מו"ה יוסף קארו זצ"ל

עם חידושי דינים שהשמיט הגאון הנ"ל והמציאם

הגאון מו"ה משה איסרליש זצ"ל

עם נושאי כליהם הלא המה:

באר הגולה מהגאון מו"ה משה רבקש זצ"ל מוילנא

באר היטב מהרב המובהק מו"ה יהודא אשכנזי זצ"ל, דיין טיקטין

שערי תשובה מאת הגאון מו"ה חיים מרדכי מרגליות זצ"ל

וביאורי קראתיו בשם משנה ברורה, יען כי מתוכו מתברר דברי השולחן-ערוך, כל דין ודין בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים, ולא יהיה כספר החתום. גם יקובץ בו כל הדינים וההלכות והביאורים המפורטים בספרי האחרונים מפרשי השולחן-ערוך המפורסמים (כמו מאליה רבה ופרי-מגדים וברכי-יוסף ומאמר-מרדכי ורבות כהנה), אשר היו הרבה מהם אחרי הבאר היטב ולא הובאו בשערי-תשובה כי אם מעט מזעיר באיזה מקומות. כל אלה חוברו פה, והכל כלשון צח וקל ובסדר נכון, בעזר השם:

עוד צרפתי בצדו כמה ענינים נחוצים ובשם ביאור הלכה יכונה. וכשמו כן הוא, כי בו ביארתי כמה פעמים דברי ההלכה המובא בקיצור בתוך המשנה ברורה בלי ראייה, ופה הראיתי בעזר השם יתברך את מקורו לעין כל מגמרא ופוסקים, גם יבאר בו לפעמים דברי השולחן-ערוך באורך במקום הצריך ביאור:

גם תחת המשנה ברורה הנ"ל פתחתי שער רחב עם פרחים וציצים מצויינים, ושמו נאה לו שער הציפון, כי בו יציפין על כל דיבור ודיבור לדעת מבטן מי יצאו הפנינים האלו:

כל אלה חברתי בעזר השם יתברך החתן לארם דעת

ישראל מאיר ברבי אריה זאב הכהן ולה"ה, מעיר ראדין

כרך שלישי

הוצאה חדשה באותיות מרובעות, פיענוח ראשי-תיבות והגהה מדוקדת

הוצאת ח. וגשל בע"מ ירושלים

שנת תשנ"ו לפ"ק

הלכות שבת סימן רמג רמד

ה באר הגולה

18

רוחצין במרחץ רק אותן (א) [ג] שבביתו, והם יודעים ששכרו אינו־יהודי, שרי (ב"י בשם מהר"א ור"ח וא"ו).
ואם עבר והשכירו במקום האסור, (טז) יש אומרים ששכרו מותר (ב"י בשם הגאונים) (ד) ויש אומרים
שאסור (מרדכי פ"ק דשבת), וכן עיקר (ועיין לקמן סוף סימן רמה):

רמד איזו מלאכות יכול האיננו־יהודי לעשות בעד הישראל, ובו ו' סעיפים:

א תוספות שם בעבודת
גילולים כ"א וזשבת י"ז
הרא"ש שם בעבודת
גילולים

7e א פוסק אדם (פירוש, מתנה) עם האיננו־יהודי על המלאכה (א) וקוצץ דמים והאיננו־יהודי
עושה (ב) לעצמו, ואף־על־פי שהוא עושה בשבת, (כ) מותר. במה דברים אמורים,
(ג) *בצנעה, (ד) שאין מכירים הכל שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא, אבל אם
היתה ידועה ומפורסמת, אסור, שהרואה את האיננו־יהודי עוסק אינו יודע שקצץ, ואומר
באר היטב

[ג] שבביתו. עבה"ט. וכתב בדבריוסוף סימן ט: ראובן יש לו בית בחוף העיר
לצורך מלאכת העבדנין והם שכירו חודש, אין ראוי להקל מחמת דעת
הרמב"ם, כיון שהרבה מפרשים דעת הרמב"ם להחמיר כשמורית ישראל ע"י
שזה עושה בשבת, ואפילו בקבלנות שלא על זמן אין היתר בביתו של ישראל. אך
בכה"ג שהישראל אינו דר שם ואין שם ב"ב שיחשדוהו או אם יעשה בצנעה
ובדלת סגור באופן שהעובדים כשוק לא ירגישו שהפעולים עושים שם מלאכה,
יש להחמיר, ע"ש. ועיין בשו"ת מ"ם רבי"ם סי' טר-ט"וין שחולק על דבריוסוף בזה
וכתב דכיון דהוא בחוף ביתו של ישראל אין חילוק בין איכא רואים לליכא
רואים, ע"ש:

בקנה, מ"א: (ג) שבביתו. צ"ע, הא כתב בס"י רמד ראפילו דר בין
הכותים יש לחוש לאורחים הכאים שם, הי"נ ניהוש לזה; ועוד, הא
קיי"ל דכל שאסרו חז"ל משום מראית העין אפילו בתדרי חדרים אסור,
ט"ז, ע"ש. והמ"א האריך והעלה דתרתו בעינן, דעומד ברשות אחר בפני
עצמו, ושלא יהא רוחצין בו אלא שכניו, ע"ש. [וכס' אליהו רבה מתרץ
קושית מ"א והעלה כדעת רמ"א, ע"ש]: (ד) וי"א שאסור. כ"ח כתב
דלא פליגי, דבמקום דמותר מדינא אלא משום מראית עין אסרו שכרו
מותר, ומ"מ דוקא בהבלעה, אבל אם הביא שכר־שבת לבדו אסור
כמ"ש ס"ס רמה:

(ה) לעצמו. פ"י דאין קפידא לישראל בזה, דאם לא יעשהו היום יעשהו למחר:

ביאור הלכה

במשנה ברורה שכתבנו: יש אומרים דבשכירות נמי וכו', הוא דעת הט"ז
וכן משמע ממגן־אברהם, כן כתב הפריימגדים, אבל דעת הנהר"שלוס
וכן החיי"אדם כאליה רבה, ובאמת מסתברא כוותיה, דהא משמע
בגמרא דשכירות לא שכיחא כל־כך, וממילא שם בעלוי הראשון האינור
יהודי עליו אף עתה ויתלו דשכיריים של הראשון הוא, וכשיוודע להם
דמישראל הוא יודע גם זה דשכרו מישראל, אם לא שישב בה הישראל
כמה שנים ונתפרסם לכל, אז יש לעיין בזה:

* בצנעה. עיין במשנה ברורה. ועיין ביאור הגר"א שציין על זה
ירושלמי הנ"ל דכתלוש בביתו של איננו־יהודי דוקא,
ולכאורה משמע מיניה דהוא מחמיר אם עושה אותה בפרהסיא אף
שהיא מלאכת תלוש שאין ידוע שהיא של ישראל; אבל לישנא דשולחן
ערוך שכתב: שאין הכל מכירים וכו' אבל אם היתה ידועה וכו', משמע
דהעיקר תלוי אם המלאכה מפורסמת שהיא של הישראל, וכן כתב
הגר"א בעצמו בביאורו על דברי הגי"ה שבסעיף ב, עיין שם, והא דאיתא
בירושלמי: בבית איננו־יהודי מותר, היינו משום דכל כהאי גוונא
מסתמא לא מינכרא מילתא שהיא של ישראל, ואפילו אם היא מלאכת
פרהסיא שרי, ואין־הכי־נמי דאפילו אם הוא עושה אותה ברשות־הרבים
שרי אם אינו מינכר לסתם בני־אדם שהיא של ישראל, כמו שכתב בית
יוסף שם בשם רבינו ירוחם [ואפשר עוד, דבא הירושלמי שם לאפוקי
אם הוא בבית ישראל]. ונראה דכוונת הגר"א גם־כן הכי, אלא שחסר
חיבת וכו' אחר חיבת בצנעה, ורוצה לומר על מה דכתב בשולחן־ערוך
שאין הכל מכירים, וציין המקור לזה מדמצריך הירושלמי בביתו של
איננו־יהודי, והיינו משום דהתם לא מינכרא מילתא שהיא של ישראל,
וכן מדמתיר במחובר בעיר אחרת, והיינו הכל מטעם זה, והוא הדין כל

משנה ברורה

אחר בפני עצמו שלא בחצרו, אז אפילו רוחצין בו גם אנשים
אחרים אפילו הכי שרי, דמסתמא אין הכל יודעים שהוא שלו,
רק אותן השכנים של המרחץ, ומסתמא נתודע להם גם את זה
שהשכירו לאיננו־יהודי: (טז) יש אומרים ששכרו מותר
וכו'. והאחרונים הסכימו דלא פליגי, דבמקום דמותר מדינא,
כגון שהשכיר המרחץ לאיננו־יהודי לשנה או לחודש, דמשום
שכר־שבת ליכא דהלא הוא בהבלעה, ואינו אסור אלא משום
מראית העין, כנ"ל בסעיף א, לכן בדיעבד מותר לקבל השכר
מהאיננו־יהודי. (יט) מה שאין כן אם השכירו לימים, דמדינא
אסור משום שכר־שבת, (כ) לכן אפילו הביא האיננו־יהודי
מעצמו מעות אסור לקבל הימנו, כמו שכתוב בסימן רמה
סעיף ו; ועיין שם מה שכתבנו במשנה ברורה. ואם המלאכה
מוטלת על ישראל, עיין ריש סימן רמה:

א (א) וקוצץ דמים. היינו קבלנות, שמתנה עמו שיעשה
לו איזה מלאכה בשכר דבר קצוב. ואם עושה לו בטובת
הנאה, עיין לקמן בסימן רמו סעיף ד ובסימן רנב סעיף ב:
(ב) מותר. דכיון שקצץ, ארעתיה דנפשיה קעביד למהר
להשלים מלאכתו, (ה) דלישראל אין קפידא בזה, דאם לא
יעשהו היום יעשהו למחר; דאם קובע לו מלאכתו בשבת,
אסור, כדלקמן סימן רמו סעיף א: (ג) בצנעה. היינו שהיא
מלאכת צנעה, לפי שאין הכל מכירים שהיא של ישראל, וכמו
שמפרש, (ז) אבל אין־הכי־נמי דאפילו אם הוא עושה אותה

(ג) בפרהסיא שרי, כיון דהמלאכה עצמה אין ידוע שהיא של ישראל: (ד) שאין מכירים הכל. ואפילו אם קצת יודעים שהיא
מלאכת ישראל, שרי. ואף־על־גב דמבואר לקמן בהג"ה דיש לחוש לאורחים ובני־ביתו שיחשדו אותו — שם שהיא מלאכת

שער הציון

ישראל מכבר קודם שהשכירו, מאי מהני דהוא עתה ברשות אחר, הלא כבר נקרא שם ישראל עליו על־ידי־הוה; ואם לא ישב בה מעולם, רק תיכף השכירו
לאיננו־יהודי, אם־כן פשיטא דשרי אפילו אם הוא עומד ברשותו, לפי מה שמקיל המגן־אברהם בסעיף־קטן ג. ולפי עניות דעתי אפשר דבכוון השמיטו
הרמ"א ובית־יוסף דין זה, וצריך עיין: (יט) וכן אם הוא קבלנות על [כל] השנה באופן דאסור מדינא, גם־כן אסור ליהנות [פמ"ג]: (כ) מגן־אברהם ושי"א:
(ה) מגן־אברהם ושי"א: (ז) בית־יוסף סימן רנב בשם רבינו ירוחם, וכן סתם בשולחן־ערוך סעיף ג, וכן כתבו המגן־אברהם בסעיף־קטן ג והתוספות
שבת והחיי"אדם. ודברי הלבוש בזה צריך עיין: (ג) דאף דלכאורה המחבר בסעיף ב לא סבירא ליה כהיש־אומרים שם, וסבירא ליה דמחמתין אפילו אם
המלאכה אינה מפורסמת, היינו דוקא במחובר ומשום לא פלוג, מה שאין כן בענינו דאיירינן בתלוש:

הלכות שבת סימן רמד

שפלוני שכר (ג) האינוריהודי לעשות לו מלאכה בשבת. (ח) לפיכך הפוסק עם האינוריהודי לבנות לו (ג) [ג] (ו) חצרו או כותלו *או (ז) (ו) לקצור לו שדהו, יאם היתה המלאכה

ב שם מהא דמועדקטן
ב"י

באר היטב

(3) האינוריהודי, כלומר שכרו לימים, זה אסור מדינא: (ג) חצרו. החוס' ספ"ק דע"ג בשם ר"ת כחבו דר"ת היה מחיר לבנות בית ע"י א"י בקבלנות כיון דאין שבח לישראל כמה שבונה בשבת, כמו בשדה דאריס אריסותיה עבדי ה"נ כזה דא"י עושה קבלנות שלו, אבל ר"י אסור מטעם שנוכר בסעיף זה, ור"ת בעצמו לא סמך על הוראתו כשבנה ביתו, וכי הגהת מיימון והשפחות אסורות לעשות מלאכה בבית ישראל בשבת, והטעם מפני הרואים שלא יאמרו מלאכה של ישראל היא עושה: (7) לקצור. אע"ג דדרך שדה לאריסות, וא"כ יסברו שלקחה באריסות כמ"ש סי' רמג, י"ל דשי"ה כשיחקרו יודע להם האמת שקבלו באריסות, אבל הכא שיראו כעת הקציר שאין הא"י נוטל ברווח ידעו דלאו אריס

משנה ברורה

מחובר, וסתם מחובר שם בעליו נקרא עליו, החמירו בו ביותר: (ח) לפיכך וכו'. רוצה לומר, דסתם מחובר הוי כאלו ידוע ומפורסמת שהיא של ישראל: (ו) חצרו או כותלו. ואפילו אם הוא עומד במקום שאין ידוע שהוא שלו, גם-כן אסור, דיש לחוש לשכניו שיודעים שהוא שלו, ויחשדוהו ששכירו הוא לימים [מ"א וש"א]: (ז) לקצור לו שדהו. ואף-על-גב דדרך שדה לאריסות, ואם-כן יסברו שלקחה באריסות, כמו שכתוב סימן רמג סעיף א, מכל מקום אסור, (7) דשאני התם דכשיחקרו הדבר ימצא שכן הוא שהאינוריהודי חולק בפירות, אבל הכא שיראו כעת הקציר שאין האינוריהודי נוטל ברווח, ידעו למפרע דלאו אריס היה, (8) ויחשדוהו ששכיר-יום היה, דשכיח לשכור פועלים לימים למלאכה. ואפילו אם מנהג העיר לשכור בקיבולת, דעת הט"ז להחמיר שלא להניח להאינוריהודי לעשות בשדה בשבת ויום-טוב, וכל-שכן בבנין בית, דאכתי יחשדוהו בשכיר-יום, שגם זה הוא רגילות (1) ויש שמקילין בזה כשמנהג כל העיר הוא בקיבולת ונקיבולת הוא דוקא כשכל המלאכה הוא בקיבולת, לאפוקי אם רק האדריכל לכונו הוא קבלן, ושאר המסייעים דרך לשכרם לפעמים ליום, ואפילו אם הוא שכרם הכל בקבלנות, גם-כן אסור. ועיין בביאור הלכה שביארנו, דבשדה יש לסמוך על דבריהם במקום הפסד, אבל בבית צריך עיון אם יש להקל בזה, דהוא נגד דעת כמה פוסקים. ועיין בשערי-תשובה

שערי תשובה

[ג] חצרו. עב"ה"ט. וכתב בשבות-יעקב ח"ג: בית שהוא עומד לפול מותר לשכור א"י בע"ש בקיבולת שיסמוך המפולת ע"י קורות, אך לא ישכור בפי' אלא יאמר כל המתקן אינו מסטרי, וכן בחבית שנמדקה יוכל לעשות כן, ע"ש. וכתב בשו"ת נ"ב ח"א סימן יב באחר שהיה דחוק לבנות הגג בחוה"מ סוכות, שאח"כ יקחו הפועלים למכרז ולא ישגו בע"מ ויצטרך לישב בלי מחסה מזרם וממטר בימות הגשמים, וכתב שיש לצוד להתיר בקבלנות אף בשבת וי"ט, כיון שבק"ק פראג רוב בנינים שבונים היהודים הוא בקבלנות, ובפרט כיסוי הגגים, ולכן אין כזה חשדא מבני העיר רק מאורחים, ואינהו לא ידעו כלל אם הוא מלאכת ישראל, אך אף-על-פי-כן לא התיר כי אם בחול-המועד בעירוף שהוא שעת הדחק כמבואר, וגם כתב שלא יעמוד שם משגיה יהודי על הבע"מ, ואם א"א בל"ז יקח עני שאין לו

ביאור הלכה

כהאי גוונא: *7 או לקצור לו שדהו. עיין במשנה ברורה מה שכתב בשם הט"ז, דאפילו אם דרך אנשי העיר לשכור פועלים בקבלנות גם-כן אסור, ויחשדוהו בשכיר-יום שגם זה הוא רגילות [ועיין בפרי-מגדים לדבריו, אפילו מנהג רוב העיר הוא בקבלנות גם-כן אסור כיון דרגילים בשכיר-יום גם-כן. ולעניות דעתי יש להשיב, דזה לשון הרא"ש פרק קמא דעבודת-גילולים בסופו: רבינו תם ז"ל התיר לישראל לשכור אומנא לבנות לו בית בקבלנות וכו', ועל זה השיג הראש ואמר דמש"כ דשמעתין דאמר אריסותיה קעביד בשדה אין ראהו לקבלנות בתים, לפי שאין רגילות בשדה אלא אריסות וחכירות, אבל רוב בנין בתים על-ידי שכיר-יום, הלכך הוואה אומר שכיר-יום ניהו, עד כאן לשוננו. ומשמע מזה דאם רוב העיר רוכן בקבלנות, אפילו בבתיים אין להחמיר. וידוע שדברי התוספות שהעתיק הט"ז בדבריו הם דברי ר"י שהשיג על רבינו תם, וכן דברי הרא"ש זה הוא גם-כן דברי ר"י, כמו שרמז עליהם הרא"ש בפרק ב דמועדקטן סימן לד, עיין שם. והנה בתוספות ישנים בשבת י"ח עמוד א מוכח גם-כן בהט"ז, דאפילו רגילות בקיבולת גם-כן אסור כיון דרגילות גם-כן בשכיר-יום. ועיין בפרי-מגדים שכתב, דלטעם חר"ן דאמרין אפילו בקיבולת דשדה משום דמיחזי לאינשי בשכיר-יום, היינו אפילו ידעו שקבלן הוא, לדידהו אין חילוק כל שאין האינוריהודי נוטל ברווח, ויבואו להתיר אף שכיר-יום ממש; לפי זה אפילו נתפרסם, ומנהג המקום לשכור רק בקיבולת, גם-כן אסור ונחמיר יותר מלשיטת התוספות הנ"ל, אבל לטעם השולחן-ערוך שכתב: אינו יודע שקצץ ואומר שפלוני שכר האינוריהודי לעשות לו מלאכה בשבת, משמע דהיכא שנחפרסם שזה איש שכר בקבלנות או שמנהג אותו המקום לשכור הפועלים בקבלנות, שרי, והוא מצדד שם להקל בזה. ולעניות דעתי יש לעיין הרכה בזה, דשיטת הר"ן הנ"ל לאו יחידאה הוא בזה, דיש עוד הרבה פוסקים דסבירא להו כותיה לדנא,

והוא הר"מ בתוספות עבודת-גילולים כ"א ע"ב ד"ה אריסא, בסוף הדיבור, עיין שם שדעתו דעיקר הטעם דמפלגינן בין אריסות לקיבולת, לא כמו שכתבו התוספות מתחלה בשם ר"י משום דבבנין בית רגילות לשכור מדי יום ביום וכו', אלא משום שאריסות יש לו חלק בגוף הפירות דמי לשותף, מה שאין כן קיבולת שנוטל מעות בשכרו, ורוצה לומר דעל-כרחק הוא כשכירו של ישראל; ולפי זה כוונתו אפילו היכא שהוא מפורסם שהוא בקיבולת גם-כן אסור. וכן במאור פרק ב דמועדקטן ובהגהת סמ"ק, והוא גם-כן בכל-בו, וגם בהגהות אשרי פרק קמא דשבת ובספר התרומה אות קמה [דשם כתב דעת עצמו, ובאות רכא העתיק דברי ר"ן], משמע מכלום דהעיקר תלוי אם יש לו לאינוריהודי חלק בגוף הדבר. ולפי זה אם יהיה הדרך בעיר רק בקיבולת בלבד, גם-כן אסור, כשיטת הר"ן הנ"ל [ולדידהו נחא מה דסתם הגמרא בפרק ב דמועדקטן ואמר: מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור, ולא חילק כדבר]. אכן מלשון הרמב"ם שהובא בשולחן-ערוך שכתב הטעם, שהרואה את האינוריהודי וכו' אינו יודע שקצץ, ואומר וכו', משמע דאם מנהג רוב העיר בקבלנות יש להתיר אפילו בבית, וכמו שהוכחתי לעיל כריש סימן רמג בביאור הלכה מן הרמב"ם גופא דבעינן רובא להתירא, עיין שם, וכן בתורת-האדם להרמב"ן שכתב גם-כן הטעם דשמא יאמרו שכיר-יום ניהו משמע גם-כן דסבירא ליה להקל בזה, וכן משמע גם-כן מרא"ש פרק קמא דעבודת-גילולים שהעתיקנו דבריו למעלה ומריטב"א שם בהאי ענינא, דאם דרך העיר הוא בקבלנות יש להקל אפילו בבית, ומצאתי בנודע ביהודה חלק א סימן יב שהעיר גם-כן דאם דרך העיר הוא בקבלנות יש סבירא להקל אפילו בשבת, מטעם דתו לא אתי למיחשדיה בשכיר-יום [ולמלא שלא זכר כל הני שיתא רבוותא הנ"ל דמשמע דסבירא להו דבכל גוונא אסור וכנ"ל], ומכל מקום מסיק שם דיש להחמיר בזה, דשמא יבואו אורחים שאינם מאנשי עיר הוה, שהם אינם יודעים מהמנהג, ויבואו לחשרו שהאינוריהודים שכיר-יום אצלו, אם לא שעומד הבית כרחוב האינוריהודים, דאו יש להקל בשעת הדחק משום דאורחים לא ידעו כלל שהבית הוא של ישראל, ואנשי העיר שידעו מזה, הלא המנהג אצלם בקבלנות; ועיין שם שכתב שלא יעמיד ישראל משגיה על הבע"מ מלאכה כדי שלא יהא מינכר שהוא של ישראל, ועם כל

שער הציון

(7) ר"ן ומגיר-משנה: (8) מנ"אברהם: (1) חידושי רבי עקיבא איגר, וגם הפרי-מגדים כתב שנראה לו להקל, אך בחידושי רבי עקיבא איגר כתב דאפילו בקיבולת בית יש להקל כשמנהג כל העיר הוא בקיבולת, ובפרי-מגדים נזכר בקיבולת דשדה, ואפשר שגם דעתו כרבי עקיבא איגר, ומה שזכר 'שדה' לאו כדוקא:

הלכות שבת סימן רמד

התוספות
מהאי
הראש
והראש
ירושלמי
שם כפר
דעבודת
קמא

(ה) כמדינה או בתוך (ט) התחום, אסור לו (י) להניח לעשות לו מלאכה בשבת, מפני הרואים שאינם יודעים שפסק: הגה ואפילו (יא) אם דר בין האינס-יהודים, יש לחוש לאורחים הבאים שם או (ה) [ה] לבני-ביתו שיחשדו אותו (כ"י בשם תשובת אשכנזים). ואם היתה המלאכה חוץ לתחום, (יב) וגם אין עיר אחרת בתוך תחומו של מקום שעושים בו מלאכה, (יג) מותר. ואינו-יהודי שהכניס צאן של ישראל לדיר שדהו, (עיין לקמן סימן תקלו סעיף יד) **ב** [*] (יד) לפסול האבנים ולתקן

שערי תשובה

מה יאכל במתנה, ע"ש: (ה) לב"ב. עב"ט. ועיין בשו"ת פני-הושע כ"י: קהל אחד נדב לבם לבנות בהכ"נ, וטרם החילם לבנות קנו קרקע ליקח ממנה עפר וטיט ללבון לבנים, ושכרו א"י אחד שעשה הלבנים ויצרפם, ונותנים לו סך קצוב מכל אלף לבנים, וכתב דאין להתיר מחמת שמקצת דרכם בקבלנות, אלא דוקא אם הרוב דרכם לעשות בקבלנות, וכתב שיש מקום לצדד לפי ש"ל דהא דאסור מלאכת מחובר אף שהיא מחוץ לעיר דוקא כשהתחיל הישראל הבנין בכיתו, ולכן אף שפיתות האבנים הוא בכיתו של א"י אולי ידאוהו כו', משא"כ היכא שלא התחילו עדיין במלאכה כלל. וטיוס התשובה לא נמצא, רק מראש ניכר שרחה גם היתר זה, שכתב: חזרתו על כל הצדדין ולא מצאתי היתר כו', ע"ש. ולפי מ"ש המג"א רבשל רבים ליכא חשדא

באר היטב

הוא ויחשדוהו ששכיר-יום הוא: (ה) לב"ב. עיין סי' רמג ס"ק ג שסותר זה, ויש להחמיר כי הך דהכא, ט"ו. ומ"א מיישב, ע"ש. פה בעירנו נוהגין היתר לשכור א"י בקבלנות ליקח הובל מן הרחוב והאינס-יהודים עושים המלאכה בשבת, נ"ל משום רבשל רבים ליכא חשדא, אבל בשכיר-יום פשיטא דאסור, וא"כ היה נראה להתיר לבנות בית-הכנסת בשבת בקבלנות, ומ"מ ראיתי שהגדולים לא רצו להתירו, כי בזמן הזה אין האומות מניחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא ביום חגם, ואם נניח אנחנו לעשות איכא חילול השם, אבל תיקון הרחוב אין נקרא

היה נראה צד היתר גם בזה, דמ"ש המג"א: בהכ"נ בקבלנות לא רצו הגדולים להתיר כי בזה הזמן כו', האי טעמא לא שייך בזה שעושה מחוץ לעיר. ועיין בא"ר שכתב די"ל דשבות אף ברבים איכא חשדא, וצ"ע. ועיין בשו"ת תפארת-צבי סימן יד בקהל שכונים בהכ"נ בקבלנות ע"י א"י והא"י רוצה לבנות בשבת, ואם לא יניתוחו אפשר שיתבטל הבנין ועכ"פ הפסד יותר משני מאות ר"ט שיצטרכו לשלם לו בחינם בכדי להכשיר נזקק משכירות פועליו, והביא שם מתוספת-שבת בשם בה"ע שאם יש חשש שיתבטל כו', וכ"כ בפ"מ, וכתב דאף שבאשלה שאין זה ברור שיתבטל אם יפסידו, מ"מ יש לחוש שלא יתנו נדבה יותר וא"כ ממילא יתבטל, וגם יש צד היתר שקנו קרקע מהא"י ועדיין לא נקרא שם ישראל עליו לכן יש היתר שימכרו הכל הקרקע והצרף לבנין לא"י עד שיוגמרו הכתלים, רק אחר שיוגמרו הכתלים והגג או יחזרו ויקנו ולא יעשו מאז ואילך בשבת, משום דהכתלים והגג אין היכר שהוא לכה"נ, אבל בבנין התקרה ושאר ענינים שניכר שאין עושים כן בבנין הדיוט רק לבנין בהכ"נ אין להתיר ע"י הערמת המכירה כיון שהוא ניכר לכל, ולכן אחר גמר הכתלים והגג לא יעשו בשבת, ע"ש: [*] לפסול האבנים כו'. וכתב בדגול מרבבה שאם הא"י מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו, שהישראל עשה עמו קיבולת על הכל, והברירה עוד ביד הא"י לסתת אבנים אחרות ולהחזיק אלו לעצמו, אעפ"י

ביאור הלכה

זה לא רצה להתיר אלא בחול-המועד. והנה בחידושי רבי עקיבא איגר הביא שבם בתשובת מהר"י הלוי הסכים גם-כן לאיסור, אך דעתו בעצמו שם להתיר היכא שמנהג המקום הוא לשכור בקבלנות. והנה בקיבולת דשדה, אם נתפרסם שזה האיש דרכו בקבלנות או שמנהג המקום כן, לא נוכל למחות ביד המקילין, שבלאו הכי יש כמה ראשונים שסבירא להו רבשדה מותר קיבולת משום דיתלו באריסות, וגהי דאנן קיימא לן להחמיר בזה כסתומת השולחן-ערוך כאידך רבוותא, מכל מקום באופן זה נראה ריש לערף דעתם להקל; אמנם בקיבולת דבית, שדעת רבינו תם להקל יחידאה הוא בזה, וגם הוא בעצמו חזר בזה, כמו שכתב רבינו

משנה ברורה

בשם נודע ביהודה סימן יב: (ח) במדינה. היינו בתוך העיר, שקרוי מדינה לפעמים: (ט) התחום. שרגילין אנשי העיר לפעמים לילך לשם: (י) להניח. איתא בספר חסידים סימן שמת: מעשה באדם אחד ששכר אינו-יהודי לבנות ביתו בקבלנות, והיה האינו-יהודי בונה בשבת, והיו מתרעמים עליו ולא חשש לכך, ולא היו ימים מועטים שלא נשאר הקרקע, לא לו ולא לזרעו: (יא) אם דר וכו'. רוצה לומר, שהוא דר (י) מחוץ לתחום העיר, וגם אין עיר אחרת בתוך תחומו, אפילו הכי אסור, (ט) דיש לחוש לאורחים דמקלעי לגביה ויחשדוהו; ומה דמקילין לקמיה מבחוץ לתחום, היינו כשרק המלאכה היא שם, אבל הוא בעצמו דר בעיר: (יב) וגם אין עיר אחרת. והוא הדין כשדר שם (ט) איזה יהודי בתוך התחום של מלאכה גם-כן אסור, ויצוה להאינו-יהודי קודם שבת שלא יעשה בשבת: (יג) מותר. דתו ליכא משום מראית העין, ואינו-יהודי כי קטרח בדידיה קטרח. והנה מתוך מה שנתבאר בזה הסעיף מוכח (י) דאסור לשכור אינו-יהודי בקבלנות לפנות זבלו מחצר והוא עושה בו בשבת, דהוא מתקן החצר בזה והוא בכלל מלאכת מחובר; ויש מקומות שנוהגין היתר לשכור ליקח הובל מרחוב אף שעושה בו בשבת, וכתב המגן-אברהם דטעמם, רבשל רבים ליכא חשדא, אבל בשכיר-יום פשיטא דאסור. (יא) והאחרונים השיגו על טעמו, ודעתם דאין נפקא-מינה בזה הענין בין רבים ליחיד, וגם הוא בעצמו כתב לבסוף דבמקום שאין נוהגין היתר ברחוב אין להקל, עיין שם טעמו, דיש חילול השם בדבר, וכדלקמיה. והנה אפילו אם נאמר רבשל רבים ליכא חשדא, מכל מקום הסכים (יב) המגן-אברהם שאין להתיר לבנות בית-הכנסת בשבת בקבלנות, כי בזמננו שאין האומות שכנינו מניחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא ביום חגם איכא חילול השם אם נניח אנחנו לעשות ביום שבת ויום-טוב. (יג) ומכל מקום כתבו כמה אחרונים, דאם יש חשש חס ושלום שיתבטל הבנין בית-הכנסת לגמרי, מותר להניח לאינו-יהודי לבנותו כשהוא בקבלנות, ובלבד שיהיה מפורסם לכל שהוא בקבלנות: **ב** (יד) לפסול האבנים וכו'. ודוקא כשאבנים וקורות הם של ישראל, ונתנם לאומן אינו-יהודי לסתתם ולתקנם; אבל אם האינו-יהודי מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו, שהישראל עשה עמו קיבולת על הכל, והברירה עוד ביד האינו-יהודי לסתת אבנים אחרות ולהחזיק אלו לעצמו, אפילו עושה זה לצורך ישראל, אם אינו בביתו של ישראל, אף שהוא מפורסם שעשה זה לצורך ישראל, מותר, שזה לא נקרא עדיין מלאכת ישראל, כן כתב הדגול מרבבה, וכבר קדמו בתשובת הרדב"ז בחלק ששי סימן נו, אך שמסיים שם, דאם היה האינו-יהודי

שער הציון

(1) כן איתא בבית-יוסף וכן כתב הגר"ז: (ט) ואפילו אם המלאכה רחוקה מדירתו רק שהיא בתוך תחומו דדירתו, נחשב כאלו היה עירו שמה, וכמו שכתב בבית-יוסף, וזהו כוונת המגן-אברהם מה שכתב בסעיף-קטן ב דהג"ה מיירי במלאכת מחובר ותוך התחום: (ט) וכדראי לא גרע מחשש דאורחים אחרים: (י) חיי-אדם: (יא) אליה רבה ותוספת-שבת וש"א: (יב) וכן כתבו בספר בית-מאיר וישועות-יעקב: (יג) באר היטב ותוספת-שבת, והובאו בשערי תשובה:

20

הלכות שבת סימן רמד

21

הקורות, אפילו בביתו של אינו-יהודי אסור, כיון (טו) דלצורך מחובר הוא. (טז) ואם עשו כן, *לא ישקעם בכנין: הגה (יז) ויש אומרים דאם אינו מפורסם שהוא של ישראל, (יח) שרי (כל בו): ג' ואם בנו אינם-יהודים לישראל בית בשבת (יט) באיסור, (ו) (ב) נכון להחמיר (כא) שלא יכנסו בו: הגה מיהו, אם התנה ישראל עם אינו-יהודי שלא לעשות לו מלאכה בשבת, *והאינו-יהודי עשאה

ד טור בסימן תקמג
מהא דטוער קטן י"ב

שערי תשובה

שמפורסם שהוא לצורך ישראל, מותר, וזהו לא נקרא עדיין מלאכת ישראל, בקבלנות, עיין סימן תקמד ס"א, ודוק: (ו) נכון להחמיר. ובי"ח כתב דבקבלנות יש לסמוך על ר"ת ומותר בדיעבד, וה"ה כשתיקן האבנים דמותר

באר היטב

ע"ש ישראל כ"כ, ומ"מ במקום שאין נוהגין היתר ברחוב אין להקל, מ"א. ונ"ל שאם ח"ו יש חשש שיתבטל הכית-הכנסת מלבנות שרי

משנה ברורה

מסתת אותם בשבת סמוך לבנין, אין נכון הדבר, משום מראית העין, שלא יאמרו שכירו הוא: (טו) דלצורך מחובר הוא. כדי לשקעם בהבנין, על-כן חשבוהו כמחובר, וצריך למחות בידו (י"ד) אם היא בתוך התחום (טו) אפילו עושה רחוק מהבנין: (טז) ואם עשו כן. עיין לקמיה מה שכתבנו בזה: (יז) ויש אומרים דאם אינו וכו'. היש-אומרים (טז) קאי אכולהו, דהיינו אף מחובר גמור לא אסרו בקבלנות אלא בסתמא, דמסתמא שם הישראל נקרא עליו, אבל בידוע לנו שאינו מפורסם הבנין על שם ישראל, לא אסרו בקיבולת; והא דציין הרמ"א היש-אומרים על סיתות אבנים, משום דבבנין ממש אין מצויה זה: (יח) שרי. היינו, (יח) שאינו צריך למחות באינו-יהודי אם יעשה מלאכתו בשבת, (י"ט) ובלבד שלא יאמר לו שיעשה בשבת. וכל זה דוקא אם האינו-יהודי עושה בביתו, או שיהיה על-כל-פנים רחוק מהבנין, כדי שלא יהיה מינכר שהוא של ישראל, וכנ"ל. ומשמע (י"ט) בכמה אחרונים דסבירא לן לדינא כהיש-אומרים הנה לענין סיתות האבנים, ואפשר דגם המחבר מודה ליה בזה, אך לענין מחובר גופא, אפילו אם הבנין עומד במקום שאין ידוע שהוא שלו, גם-כן (כ) אין להקל, דיש לחוש לשכניו או לבני-ביתו שיודעים שהוא שלו ויחדשוהו, וכמו שכתבנו לעיל בסעיף-קטן ו':

ביאור הלכה

ירוחם, יש לעיין אם יש להקל אפילו בנפרסם, וכנ"ל. אחר-כך מצאתי בנשמת-אדם כלל ג' שגם דעתו להחמיר בזה, ועל-כן צריך עיין למעשה. והנה מה שכתבנו במשנה ברורה דקיבולת נקרא אם כל הבנין הוא רק בקבלנות, אבל לא כשהאדריכל בלבד הוא קבלן ושאר שכירים שתחתיו הם לפעמים שכירי-יום, כן כתבו האחרונים. ונראה לי דהכוונה הוא, דאותו בעל-הבית דרכו לשכור לפעמים בעצמו את השכירים שתחתיו לשכירי-יום, ולכן לא נקרא תו שם קבלנות על הבנין, אבל אם הדרך הוא תמיד שאין בעל-הבית יודע כלל מכל עסק, רק שהוא שוכר האדריכל והאדריכל בעצמו דרכו לשכור לפעמים שכירי-יום תחתיו, תו היו זה גם-כן בכלל קבלנות: * לא ישקעם בבנין. הנה בטור כתב דאסור לשקעם בבנין, והא דלענין בית כתב הטור בסימן תקמג, וממנו העתיק המחבר בסעיף ג', דרק נכון להחמיר, חירץ בתוספת-שבת דהכא שרצה לשקעם בבנין חשוב כלכתולה. וממגן-אברהם בסעיף-קטן י משמע דגם זה חשוב כדיעבד, דיש הפסד על-ידי זה. ולעניות דעתי נראה דכוננה שינה המחבר מלשון הטור ולא כתב בלשון 'אסור', וכוננתו דרק נכון להחמיר בזה ולא כדעת הטור, וכן מוכח מהגרי"א בביאורו: * והאינו-יהודי עשאה בעל-כרחו. עיין במשנה ברורה סוף סעיף-קטן כב כמה שהכאנו בשם האליה רבה והסבירו טעמו, דהוה ליה להתנות מתחלה. ולכאורה יש להביא ראיה מעבודת-גילולים כ"כ, דמשמע שם דרק לרבי שמעון בן אלעזר אמרינן ליה לאינו-יהודי וציית, אבל לרבן שמעון בן גמליאל אינו-יהודי לא ציית, ולכן אסור שם להשכיר לו מרחצו בתחלה, שבוודאי לא ישמע לו אחר-כך כשיאמר לו שלא יחממו בשבת; ואם-כן הכי נמי לענין קיבולת פשע כמה שלא התנה מתחלה עמו, דלבסוף לא ציית. וכן משמע מרש"י מוער-קטן י"ב ע"א דפירש דמקבלי קיבולת בתוך התחום אסור, היינו שאסור ליתנו לו בקיבולת כי עבדי ליה בשבתא, אלמא ולא סמכינן על מה שימחנו אחר כך, אם לא שיתנה עמו מתחלה, וזהו גם לרש"י בוודאי שרי. זהו ביאורו סברת אליה רבה. ומכל מקום לדינא צריך עיין, דמהרמב"ם נוכן מהשולחן-ערך שהעתיקו דבריו בסעיף א] משמע דקיבולת מותר

דפרהסיא — לו לעולם, ולאחרים בכדי שיעשו, וכמו לקמן בסימן שכה סעיף יד, עיין שם. (כא) ויש מקילין, דאף בכהאי גוונא אינו אסור מדינא כי אם בכדי שיעשו. ועיין לקמן בסימן שכה סעיף יד שם במשנה ברורה: (כב) נכון להחמיר. והאחרונים (כג) כתבו, דכדיעבד יש לסמוך בקבלנות על דעת רבינו תם ומותר לדור בו אפילו לעצמו, וכן בסיתות האבנים ותיקון הקורות אם היה בקבלנות, יש להתיר בדיעבד לשקעם בבנין: (כא) שלא יכנסו בו. לעולם, (כג) ואפילו אחרים.

שער הציון

(יד) מוכח מרי"ו ותשובת רדב"ז חלק ו סימן נו, עיין שם: (טז) ספר התרומה, דלכולי עלמא אסור אם הוא קרוב לבנין, עיין שם: (טז) עלת-שבת ואליה רבה, וכן משמע מהגרי"א, וכן מוכח בכל-בו גופא, עיין שם. גם בפרי-מגדים באשל-אברהם אות יג מצדד לומר כן, עיין שם: (יז) כן משמע בכל-בו גופא: (י"ט) ולא עדיף מתלוש לקמן בסימן רנב: (י"ט) עיין בבי"ח דסבירא ליה דגם המחבר מודה באינו מפורסם, וכן משמע בפרישה דהלכה כהלכו-בו, אך שהזכירו דבריהם לענין סיתות אבנים, וכן מוכח בחי"אדם לענין סיתות אבנים דאם אינו מפורסם שרי. ואף שראיתי עוד לאיזה אחרון שמחמיר אף לענין סיתות אבנים, נראה לי שאין לחוש לזה, דבלאו הכי הרי"ו והספר-התרומה מפקפקים בענין סיתות אבנים כיון דבאמת הוא חלוש, וגם הבי"ח מיישב שיתם, עיין שם: (כ) עיין בפרי-מגדים אות יג, ונראה לי ברור כמו שכתבתי, דכן הוא דעת מגן-אברהם בסעיף-קטן ד ואליה רבה שם ושאר אחרונים, וכן משמע בתוספת-שבת ובלבד-שרי-הגרי"ו דאסור משום דלא פלוג: (כא) כן משמע מט"ו בסעיף זה, דסתם וכתב דאפילו נעשה באיסור גמור אין אסור מדינא רק נכון להחמיר, וההיא דשכ"ה סעיף יד, התם משום דנגאי הוא שיקבר בקבר מפורסם שנתלל בו שכתב כשכילו, וכמו שכתב הט"ו שם באות יג ונתוטה שם מדעת המגן-אברהם בשם הרמב"ם דהוא הדין בכל פרהסיא] בשם הרי"ן, וכן משמע קצת דעת האליה רבה בסימן זה: (כג) הם הבי"ח בתחלת סימן רמד והט"ו החי"אדם ושי"א: (כג) מגן-אברהם:

ספר
גנזי המלך

והוא חיבור מקיף על הילכתא רבתא לשבתא
עניני שכירות וקבלנות ואמירה לעכו"ם

בנוי על סדר הסימנים שבשו"ע
מסימן רמ"ג - רנ"ב, וסוף סימן רנ"ג

פורש את השמלה ומחזור את הדברים
לאסוקי שמעתתא בצילותא, ויש בו
משום עזר רב בהצעת כל ענין בטוב
טעם ודעת, להכניס את המעיין ולסלול
נתיב בסבך הענינים והסברות השונים,
מתוך בידור והצעת שיטות רבותינו
הראשונים והאחרונים, דבר דבור על
אפניו, בליווי הארות והערות ומילתא

בטעמא

חלק א'

בעזרת החונן לארם דעת
מאת

מרדכי עבי זילבער

שבט תשס"ה
מהדורה חדשה מורחבת - זכרון דוד

ל"ש בזה חשש

סימן יג

בענין שיטת הר"י לגבי קבלנות בבנין בית היבא דמנהג
העיר [כרוכז או ככולן] הוא בקבלנות

- א] מבאר הא דמובא באחרונים דכשמנהג העיר לבנות בקבלנות, מותר לבנות כן אף לשיטת הר"י
- ב] דברי הט"ז שההיתר הוא רק בגזונא דיש בעיר שני אופני היתר ושכן ס"ל גם להגרעק"א, ולדידיה בעיר שכולם עושים בקבלנות
- ג] בשו"ת נוב"י פסק דשרי אף בעיר שרק רובם עושים בקבלנות, ואף שאין נוהגים בעוד אופן היתר אחר, ודלא כהט"ז
- ד] בשו"ת כד הקמח פסק כהנוב"י, ושרברי הט"ז לא נאמרו אלא לרווחא דמילתא ומקשה עליו דבוראי הט"ז והנוב"י פליגי
- ה] מחדש ברעת הט"ז והנוב"י, ושלפ"ז לא פליגי. ושכן מבואר בביאורה"ל ברעת הט"ז
- ו] ב' קושיות על הביאורה"ל שכתב דהרא"ש ס"ל כהט"ז

דברי הט"ז שהחזיק בעיר שני אופני להגרעק"א, ולדין בקב

בן והנה הגרעק"א: (א) כתב רגילים לשכור בקנ והעליתי להתיר, ו סימן י"ג), ובתשובו הט"ז (שאלה י"י) ובפשטות, הטעם דהמנהג הוא בק מראית

אלא דיש להעיר (סק"ג) מבו בני העיר לשכור ב גם בשכיר יום, ול דהגרעק"א פליג ע על דברי הט"ז והו כנוב"י ור"י

האמנם כד די שכתב לשכור, י"ל דבד למיתלי בשכיר יום העיר הוא בכך, וא

לג. ובענין החשש שי הגרעק"א (כהנהוגו לח ע"ש, וע"ע בדברי ה"ד. ויעוין עוד במשנ בני העיר הוא בקבלנו היטב.

שבת כלל לישראל בזה שהגוי ממהר לבנות לו כשבת. אבל הר"י ס"ל דלא דמי לאריסות דשדה, דבשדה הרגילות היא לקבלו באריסות למחצה לשליש ולרביע משא"כ בבנין בית הרגילות היא לשכור מידי יום יום והרואה אינו אומר קבלנותיה עביר אלא שכירי יום נינהו וכו'. יעו"ש. ובשו"ע (סי' רמ"ד ס"ה) נפסק להלכה כדברי הר"י.

ועפ"ז מבואר בדברי האחרונים [יבואר בהמשך דברינו] דאם נתפרסם שעושין בקבלנות, והיינו כשמנהג העיר הוא שעושין בקבלנות מותר, דהא המרה"ע היא משום שיהיו תולין בשכירות יום, ומכיון שמנהג העיר הוא שעושין בקבלנות

מבאר הא דמובא באחרונים דכשמנהג העיר לבנות בקבלנות, מותר לבנות כן אף לשיטת הר"י

א] כתב הטור (יש סי' רמ"ד) וז"ל: ישראל ששכר גוים לבנות לו בית בקבלנות, ה"י מתיר רכינו תם שיכנו לו כשבת, ורכינו יצחק אסרו וכו' והני מילי [שהוא] בתוך התחום, אבל אם הוא חוץ לתחום וגם אין עיר אחרת בתוך תחומו של בית שכונה, מותר וכו'. עכ"ל. ויעו"ש בב"י שביאר מחלוקתם עפ"י התוס' (ע"ז כ"ב: 6: ד"ה ארסא) והרא"ש (שס פ"ק סי' כ"ג) דר"ת למד כן מאריסות שדה שתלקו של הישראל מושבת ע"י עבודת הנכרי ואפ"ה שרי, וס"ל לר"ת דכש"כ קבלנות שאין

24

ל"ש בזה חשש מראית העין ואין בזה איסור.

דברי הפ"ו שהתיר הוא רק בנוונא דיש בעיר שני אופני היתר ושכן פ"ל גם להגרעק"א, ולדידיה בעיר שכולם עושים בקבלנות, מותר

ב) והנה הגרעק"א בהגהותיו (לס"ע כאן א"ט) כתב וז"ל: ובעיר שכולם רגילים לשכור בקבלנות, הארכתי בתשובתי והעליתי להתיר, ועיין בתשובת נוב"י (מ"ח סימן י"ג), ובתשובת הר"י הלוי אחיו של הט"ז (ט"א י) צידד לאיסור, עכ"ל. ובפשטות, הטעם להתיר הוא משום דכיון דהמנהג הוא בקבלנות תו ליכא חשש מראית העין^ה, וכנ"ל.

אלא דיש להעיר ע"ז, דמדברי הט"ז (סק"ג) מבואר דאסור אף כשדרך בני העיר לשכור בקבלנות כיון דיש לתלות גם בשכיר יום, ולא באריסות. [ואין לומר דהגרעק"א פליג על הט"ז בזה, דהרי קאי על דברי הט"ז והו"ל להזכיר דהט"ז אוסר כנוב"י ור"י הלוי שהביא שם].

האמנם כד דייקין בדברי הגרעק"א שכתב "ובעיר שכולם רגילים לשכור", י"ל דבדוקא נקט כן דתו ליכא למיתלי בשכיר יום, לאפוקי כשדרך "רוב" העיר הוא בכך, ואה"נ ברוב בני העיר לא

היה קאמר הגרעק"א להתיר, ומשו"ה שפיר העלה להתיר, משא"כ הט"ז משתעי בעיר שהמנהג בדרך כלל הוא בקבלנות, והיינו רוב העיר ולא כל העיר, ומשו"ה עדיין יש לתלות בשכיר יום, ואסור אליבא דהר"י בתוס'.^ה

בשו"ת נוב"י פסק דשרי אף בעיר שרק רובם עושים בקבלנות, ואף שאין נוהגים בעיר אופן היתר אחר, ודלא כהט"ז

ג) אולם בשו"ת נוב"י שהביא הגרעק"א מתיר אף כשרק רוב העיר עושים בקבלנות. [ואין לומר דחולק עם הט"ז דא"כ הי"ל להזכירו ולחלוק עליו].

וז"ל הנוב"י שם: בקהלתנו שרוב הבנינים שבונים היהודים המה בקיבולת, ובפרט כיסוי הגגים, חקרתי ודרשתי היטב והנה לאו דוקא רובם, אלא כולהו בני עיר בונין בקיבולת, א"כ הרי הבית כמו שדה העשוי באריסות ומותר בקיבולת דליכא חשדא כלל, והרי זה דומה ממש למרחץ ותנור שאסר בסימן רמ"ג (פ"א). ומ"מ כתב שם סעיף ב' שאפילו מרחץ ותנור אם דרך רוב אנשי אותו מקום ליתן באריסות מותר, הרי מפורש להדיא שהולכים בזה אחרי מנהג המקום וכו', עכ"ל הנוב"י ע"ש.

עכ"פ מבואר דאפילו אם רק רוב העיר עושים בקבלנות ג"כ מותר, וכפי

א. ובענין החשש של מרה"ע דאורחים וכדמצינו בסי' רמ"ד (ס"א כהג"ה), כבר העירו מזה הנוב"י שם, הגרעק"א (בהגהותיו לשורע סי' רפ"ג ס"ב), וכן הלבוש"ש שם (סי' רמ"ג אות כז) ובחת"ס בתשובות (תאו"ח סי' ס" ע"ש, וע"ע בדברינו לעיל (סי' י"א) דהארכנו בכיאר שיטות האחרונים בזה.

ד. ריעוין עוד במשנ"ב (סי' רמ"ד ס"ק ז') ובשעה"צ (שם אות ו'), דנקט בפשיטות דהט"ז מיירי רק כשמנהג בני העיר הוא בקבלנות וגם בשכירות יום, והגרעק"א וסייעתו מיירי כש"כל" אנשי העיר בקבלנות. יעו"ש היטב.

שכתב "בקהלתנו שרוב הבנינים שבונים היהודים המה בקיבולת". ומה שכתב תיכף אח"ז ד"לאו דוקא רובם אלא כולהו בני העיר בונין בקיבולת", כוונתו רק שכן היא המציאות דלאו דוקא רובם אלא כולם, ואין כוונתו בזה לחזור ממה שכתב בראשית דבריו להתיר אף ברובם, דהרי אח"ז כתב לדמות נידונו ממש להמבואר בסימן רמ"ג (פ"ט) דאם רוב אנשי אותו המקום ליתן באריסות מותר במרחץ ותנור, הרי שאינו מצריך אלא רוב אנשי המקום, ולא בעינן כולם דוקא. וזה לכאוי צ"ע מדברי הט"ז כנ"ל, דמבואר דכל דאין בו רוב צדדים לתלות להיתירא אינו מותר אף שדרכן של רוב בני העיר בקבלנות.

בשו"ת כד הקמח פסק כהנוב"י, ושדברי הט"ז לא נאמרו אלא לרווחא דמילתא וטקשה עליו דבוראי הט"ז והנוב"י פליגי

דן והנה בשו"ת כד הקמח [לבעל לבושי שרד - והוא חלק שני משו"ת נאות דשא (סימן י)], כתב דע"כ דברי הט"ז לא נאמרו להלכה למעשה, ומביא ראיה מדברי הנוב"י הנ"ל, מהא דלא הביא דהט"ז אוסר בהדיא כשהמנהג הוא שבונים בקבלנות ע"ש באורך דבריו שם.

אמנם לפענ"ד דוחק גדול הוא להמעיין לומר כן בדעת הט"ז, דא"כ הו"ל להט"ז לפרש יותר דכוונתו בכל אריכות דבריו אינו אלא לרווחא דמילתא ולא לפסוק כן להלכה, ומדלא פירש כן ש"מ

דכוונתו בפשטות לפסוק כן למעשה, וכדרכו תמיד בחיבורו על השו"ע לפסוק להלכה, ולא רק לפלפולא ולרווחא דמילתא בעלמא.

ועוד יש להעיר במה שהקשה הכד הקמח מהט"ז כנ"ל, דהלא מבואר מדבריו דמשתעי בשמנהג המדינה של כל בעלי השדות הוא לשכור בקבלנות ובכה"ג לא אסר הט"ז דהא בזה אין צד אחד לאיסור לתלות בשכיר יום^ה, והט"ז איירי במקום ד"דרך כלל" הוא לבנות בקבלנות ויש עדיין מיעוט אנשים ששוכרים בשכירות יום ויש צד לתלות בשכ"י, ומאי קא קשיא ליה להכד הקמח מהט"ז.

וע"כ צ"ל דאף דבמדינתו נהגו כולם בקבלנות מ"מ העלה להתיר אף במקום דרק רוב העיר מנהגם כן, ועל סמך זה הוא דקא קשיא ליה מהט"ז הנ"ל דס"ל דברוב בני העיר אסור בקבלנות.

עכ"פ אם נלמוד כהפשטות בהט"ז, דסבירא ליה כן להלכה ולמעשה, [ולא כדמפרש כוונתו בכד הקמח], צ"ע דדברי הנוב"י דמתיר אף ברוב, ולא מביא כלל דבט"ז מפורש לאיסור. וצ"ע.

מחדש בדעת הט"ז והנוב"י, ושלפ"ז לא פליגי. ושכן מבואר בביאור^ה לדעת הט"ז

הו והנראה בזה, דבאמת מה שהעלינו לעיל לדבר פשוט דמדכתב

פ"ה. וע"ע ביד אפרים (סי' רמ"ג בט"ז סק"ב) שהביא ממש כסברא זו בט"ז, דלאידך סברא שכתב שם [הט"ז סק"ב] צדדין להתיר בשדה כו', פשיטא דבמפורסם [שעושין כך בקבלנות] יש להתיר, ע"ש.

הט"ז "דרך כלל כי רוב בני העיר, ובא (סי' רמ"ד מ"ז אות ב') למה הננו מתחשבי המועטים שעושין ב כאן אלא מיעוט לה: הצד לאיסור הי' כנ מחצה עושין בקנ בשכירות יום, הוה לאסור, ובפרט דכל איסור בעצם מדינא, באופן ההיתר בקבל רק איסור קל [יעוין תנינא (סי' כ"ט)], ו באיסור קל שכזה ל הז

ומתוך כך נראה ב בקושייתו [כאן] דה"דרך כלל" הכוונה דעכ"פ יש בקבלנות, והיינו מח: הוא דמחמירינן לו יאמרו שכיר יום הוה דברי הנוב"י דבאנו בקבלנות מותר, דבה בזה לא משתעי ו במחצה על מחצה

אח"כ מצאתי שכו הלכה (סימן להשיג עמ"ש הפמ' בקבלנות וז"ל: ולע הרא"ש (פ"ק דע"ג ו לישראל ששכר או בקבלנות וכו', וע"ז דמהך דשמעתין דא

הט"ז "דרך כלל בקבלנות" משמע דהיינו רוב בני העיר, ובאמת שכך נקט בפמ"ג (סי' רמ"ד מ"ז אות ז') להדיא, זה צריך ביאור, למה הננו מתחשבים כלל עם הצד של המועטים שעושין בשכירות יום, הלא אין כאן אלא מיעוט להצד איסור. ובשלמא אם הצד לאיסור הי' כמו הצד להיתר, דהיינו מחצה עושין בקבלנות ומחצה עושין בשכירות יום, הוה מבואר היטב דבריו לאיסור, ובפרט דכל החשש דמרה"ע אינו איסור בעצם מדינא, דהא מדינא הרי עושין באופן ההיתר בקבלנות, וכל האיסור הוא רק איסור קל [יעוין עוד בזה בשו"ת נוב"י תנינא (סי' כ"ט)], וא"כ מהיכ"ת לחשוש באיסור קל שכזה למיעוט העושין באופן האיסור.

ומתוך כך נראה בדברי הט"ז, דכשמבאר בקושייתו [וכן בכל המשך דבריו כאן] דה"דרך כלל" הוא שעושין בקבלנות, הכוונה דעכ"פ יש חלק גדול שעושין בקבלנות, והיינו מחצה על מחצה, ומשו"ה הוא דמחמירינן לחשוש לאיסור שמא יאמרו שכיר יום הוא. ולפי"ז מבואר שפיר דברי הנוב"י דבאם רוב נהיגי לשכור בקבלנות מותר, דבהא אף הט"ז יודה, דהא בזה לא משתעי הט"ז כלל, אלא רק במחצה על מחצה, וכדביארנו, ודו"ק.

אח"כ מצאתי שכדברינו מבואר בביאור הלכה (סימן רמ"ד ד"ס אות א), שכ' להשיג עמ"ש הפמ"ג דט"ז מיירי ברובן בקבלנות וז"ל: ולענ"ד יש להשיב, דז"ל הרא"ש (פ"ק דע"ג נסופ), ר"ת ז"ל התיר לישראל ששכר אומנא לבנות לו בית בקבלנות וכו', וע"ז השיג הרא"ש ואמר דמהך דשמעתין דאמר אריסותיה קעביד

בשדה אין ראי' לקבלנות בחים, לפי שאין רגילות בשדה אלא אריסות וחכירות, אבל רוב בנין בתים ע"י שכיר יום, הלכך הרואה אומר שכירי יום גינהו, עכ"ל [הרא"ש]. ומשמע מזה דאם רוב העיר דרכן בקבלנות, אפילו בכתיים אין להחמיר. וידוע שדברי התוס' שהעתיק הט"ז כדבריו הם דברי ר"י שהשיג על ר"ת, וכן דברי הרא"ש זה הוא ג"כ דברי ר"י, כמו שרמז עליהם הרא"ש בפ"ב דמו"ק (סימן ל"ד) ע"ש וכו', עכ"ל הביאווה"ל. עכ"פ מבואר מדברי הביאווה"ל, דגם הוא ז"ל למד בט"ז דאין הפשט דרוב אנשי העיר בקבלנות כהפמ"ג, אלא דיש רגילות בין אנשי העיר לעשות בקבלנות וכמו כן יש רגילות לעשות בשכ"י ומשו"ה איסור, אלא דהביאווה"ל הוכיח כן גם מהרא"ש, ואנו כתבנו להוכיח כן מסברא [דאם כהפמ"ג דהרוב הוא בקבלנות ורק מיעוט עושין בשכירות יום, לא הו"ל להחמיר ולאסור, כנ"ל].

מקשה ב' קושיות על הביאווה"ל שכתב דהרא"ש ע"ל בהמ"ז

ואלא דבאמת יש להעיר טובא במה שהכריח הביאווה"ל מדברי הרא"ש לבאר שיטת הט"ז, דהא הט"ז מפרש להדיא דאין הרוב בשכ"י, דהא קאמר בפ"י לאפוקי מזה [כלומר דלא נימא דרגילין להשכיר בשכ"י, דהלא עינינו רואות דאדרבה רגילין להשכיר בקבלנות], ובע"כ הא דמבואר ברא"ש דהרוב עושין בשכ"י היינו דלא הבין בשיטת הר"י כמו שהבין הט"ז, וע"כ דשתי שיטות הן בהר"י, דעת הרא"ש ודעת הט"ז. ולפי"ז עדיין י"ל בט"ז כפשטות משמעות דבריו במה דקאמר דרגילין בדרך כלל לבנות

הן אסור כהט"ז.
להביאווה"ל דע"כ

בקבלנות דר"ל דרוב העיר עושין כן, וכדלמד הפמ"ג בדבריו.

לשיטתו¹. נמצא דמבואר ברא"ש דלא כהבנת הביאווה"ל בשיטת הט"ז, דהא מהרא"ש יש לדייק דכששוין מותר וכנ"ל, ומחביאווה"ל מבואר דבאופן זה הט"ז אוסר.

וגם צ"ע בהביאווה"ל במה שדייק מהרא"ש דאם רוב בנין בתים בקבלנות מותר דתלינן בקבלנות, הא הו"ל לדייק דאף אם מחצה על מחצה הוא, דהיינו שיש כמה שעושין בקבלנות ויש כמה שעושין בשכ"י, דגם ככה"ג הי' מותר להרא"ש, מדכתב הרא"ש דכיון ד"רוב" בנין בתים ע"י שכירי יום ניהו משו"ה הרואים יתלו בשכיר יום יש לדייק דאם שוין הן, תו לא יתלו בשכירות, דאל"ה הוה לו לאסור גם במחצה על מחצה, ובע"כ דאף במחצה על מחצה מותר

ואף די"ל דלא נקט הרא"ש רובן בשכיר יום רק משום דכן היא המציאות שרוב אנשי העיר בונין בתיהם בשכ"י, אבל לעולם אף במחצה על מחצה ג"כ אסור להרא"ש, מ"מ אכתי צ"ע, דכיון דיש לומר גם לאידך גיסא דברוקא נקט רוב העיר בשכ"י, א"כ איך פשיטא ליה להביאווה"ל דהרא"ש ס"ל דבאופן דשוין

1. והערוני שכבר הרגיש בזה בשו"ת "אגרות משה" (אכה"ע ח"א סי' ל"ה ענף א'), ומביא לדינא דגם במחצה על מחצה מסתבר להתיר, וע"ש דמביא דאי' שמותר במע"מ ואולי גם בפחות, דהא ודאי אין לומר דר"ת והחולקים עליו שאוסרין גם בבנין בתים בקבלנות יפלו במציאות איך הוא הרוב, אלא ודאי איירי דהרוב היו בונין בתים בשכירי יום, רק הרבה אנשים רגילין גם בקבלנות, שר"ת התיר אף שכן המועט כיון שעכ"פ הרבה רגילין גם בקבלנות לא יחשדוהו, דיתלו שעושה באופן המותר שהוא בקבלנות, ובוה פליגי עליה כיון דהרוב עושין ע"י שכירי יום שהוא אופן האסור דיתלו שהוא עושה כהרוב, דהא ודאי אין לומר שר"ת יסבור שלגמרי לא אסרו משום מרה"ע וכל קבלנות שרי, דהא מרחץ מפורש בגמ' שאסור אף שאירי בחד גווני, ולכך צריך לומר שהתיר רק משום שלא יחשדוהו מאחר דאיכא מיעוט המצוי שעושין בקבלנות וכזה פליגי עליה, ע"כ. ועיי' בדברינו לעיל (בסי' הקודם אות ד) - דהבאנו דכדברי האגרו"מ מבואר גם כן בשו"ת כתב סופר (ארי"ה סי' מ"א) ע"ש.

אלא אכתי יש להעיר בדברי האגרו"מ, דכנראה מתוך תשובתו שם - שחולק הוא על דעת הביאווה"ל ונקט לדינא דבבנין בתים שהוא מחצה על מחצה מותר ולא חיישינן למה"ע, וזה כאמור דלא כמסקנת הביאווה"ל דנוטה לדינא לאסור כה"ג, ואף ברוב עושין בקבלנות ע"ש בהביאווה"ל, וחיליה דהביאווה"ל הוא מהא דשיטת הר"ן (ספ"ק דע"ז) דמיחזי לאינשי כשכיר יום לאו יחידאה הוא, דיש עוד הרבה פוסקים דסבירא להו כוותיה לדינא, שכתבו באריסות שרי משום שיש לו חלק בגוף הפירות ודמי לשותף, משא"כ קיבולת שנוטל מעות בשכרו, ור"ל דע"כ הוא כשכירו של ישראל. ולפי"ז בודאי אפילו היכא שהוא מפורסם שהוא בקיבולת, או שדרך כל העיר בקיבולת לבד, ג"כ אסור, כיון דאין לא"י חלק בגוף הדבר. ולכן העלה שם הביאווה"ל לחלק בין שדה לבית, דבשדה לא נוכל למחות ביד המקילין שבלאו הכי יש כמה ראשונים שסבירא להו דבשדה מותר קיבולת משום דיתלו באריסות, ונהי דאנן קיימא לן להחמיר בזה כסתמת השו"ע (רמ"ד ס"א) כאידך רבוותא, מ"מ באופן זה נראה דיש לצרף דעתם להקל. אמנם בקיבולת דבית שדעת ר"ת להקל יחידאה הוא בזה, יש לעיין אם יש להקל אפי' בנפרסם, עכת"ד הביאווה"ל ע"ש. ובפשטות צריך ביאור בשיטת האגרו"מ, אחרי דהביאווה"ל נוטה להחמיר, וזה - מכח כל הני רבוותא כנזכר.

15. עוד יש לפרש דמ"י מסתבר דר"ת יחלוק במ"י

הן אסור כהט"ז^ל. ואולי הוה ס"ל הרא"ש לאסור מכח סברת הט"ז גופא,
להביא אה"ל דע"כ דבשוין הוה מודה מטעם דאין כאן רובא להיתירא, וצ"ע.
L

51. עוד יש לפרש דמ"ש הרא"ש "רוב" ר"ל הרבה והיינו מע"מ, ומטעם שכי הכת"ס (אוי"ח מ"א) דלא
מסתבר דר"ת יחלוק במציאות.

לא
הא
ל,
ט"ז

וכיר
אות
כ"י,
ג"כ
דיש
רוב
ליה
שוין

דגם
וי אן
ודאי
שכן
בלנות,
דהא
בגמ'
מיעוט
יכדברוי

אה"ל
מסקנת
אה"ל
פוסקים
משא"כ
שהוא
הדבר.
הכי יש
להחמיר
אמנם
עכת"ד
מכח